

บทที่ 3

หลักกฎหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการขอใบอนุญาตวิชาชีพวิศวกรรมเคมี

วิชาชีพวิศวกรรมเคมีเป็นวิชาชีพใหม่ที่มีการบัญญัติเพิ่มเติมใช้บังคับในปี พ.ศ.2550 เพื่อควบคุมประกอบอาชีพให้ถูกต้องตามกฎหมาย กฎหมายวิชาชีพวิศวกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยให้กับสาธารณชน กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมผู้ที่มาประกอบอาชีพวิศวกรรมควบคุมสาขาต่างๆ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิศวกรรมเท่านั้น เพื่อให้การประกอบวิชาชีพเป็นไปด้วยความปลอดภัย ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมจะต้องเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพและต้องมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานของตน รัฐจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายขึ้นมากำหนดข้อบังคับให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานด้านวิชาชีพวิศวกรรมต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อความปลอดภัยให้กับสาธารณชน

วิชาชีพวิศวกรรมเคมีเป็นวิชาชีพที่มีอยู่ทั่วโลก ดังนั้นหลักกฎหมายจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นหลักกฎหมายที่ใช้อย่างสากล ซึ่งในปี พ.ศ.2558(ค.ศ.2015) วิชาชีพวิศวกร จะมีบทบาทในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือAEC (ASEAN Economic Community) โดยจะมีการเคลื่อนย้ายการค้าและบริการอย่างเสรี ซึ่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) จำเป็นต้องปฏิบัติตามพันธกรณี ที่ได้ให้ไว้ใน ข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services, GATS) ซึ่งประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Rim) โดยการผลักดันของประเทศที่มีศักยภาพทางวิชาการและเทคโนโลยีสูง ได้บรรลุข้อตกลงในการจัดทำสัตยาบันภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Economic Cooperation, APEC) ทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (APEC - Human Resources Development) ใช้ชื่อว่า APEC-HRD ข้อตกลงร่วมกันได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักในการให้มีความเสมอภาคที่ทัดเทียมกัน ในการประกอบวิชาชีพข้ามชาติได้อย่างอิสระในกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกทั้งนี้มีข้อตกลงร่วมกันด้วยว่าทุกประเทศจะต้องพยายามขจัดข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย กฎระเบียบและสังคมให้ทุกประเทศพิจารณาทำการค้า และธุรกิจโดยเสรี

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งของสมาชิกกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ที่ลงนามสัตยาบันร่วมกัน จึงต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อตกลงที่กำหนดขึ้นดังกล่าว ในการนี้จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องมอบหมายผู้รับผิดชอบ ทำการศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

ในประเทศ และวางแผนกำหนดบทบาทการดำเนินการ เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ให้เกิดกับประเทศชาติสูงสุด จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมประกอบวิชาชีพวิศวกรรม คือ สภาวิศวกร

สภาวิศวกรเป็นองค์กรวิชาชีพที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มีอำนาจในการออกใบอนุญาตให้กับผู้ที่ขอประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ในการออกกฎหมายควรที่จะต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายในการออกเพื่อไม่ให้กระทบสิทธิของผู้ที่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศไทย จึงต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายเอกชนและมหาชนดังต่อไปนี้

3.1 หลักการห้ามกฎหมายมีผลย้อนหลัง

หลักการห้ามกฎหมายมีผลย้อนหลัง ถือเป็นหลักการพื้นฐานในการบัญญัติกฎหมายที่สำคัญ โดยหลักการดังกล่าวมีเนื้อหาที่สำคัญ คือ การห้ามกฎหมายมีผลย้อนหลังไปก่อผลร้ายต่อการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่การย้อนหลังอันเป็นโทษนั้น จะกระทำไม่ได้โดยเด็ดขาด โดยนัยของหลักการดังกล่าวทำให้เกิดประเด็นพิจารณาว่า

กฎหมายสามารถย้อนหลังเป็นคุณกับประชาชน กรณีย้อนหลังเป็นคุณกับประชาชนนั้นสามารถทำได้ เช่น กรณีการกำหนดอัตราเบี้ยบานาญของข้าราชการเพิ่มขึ้น ก็สามารถนำอัตราที่เพิ่มขึ้นไปคำนวณกับเวลาที่ได้เคยทำงานก่อนวันที่จะมีกฎหมายดังกล่าวเพื่อรับเบี้ยบานาญเพิ่มขึ้นได้

เนื่องจากโทษทางอาญามีผลกระทบต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพของประชาชน กรณีดังกล่าว จึงไม่สามารถย้อนหลังไปลงโทษการกระทำที่ล่วงไปแล้วไม่ได้โดยเด็ดขาด

กรณีผลทางกฎหมายอื่นๆนอกเหนือไปจากโทษทางอาญานั้น สามารถย้อนหลังได้แต่การย้อนหลังจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการชั่งน้ำหนักระหว่างหลักการที่สำคัญสองหลักการ คือ หลักความแน่นอนของกฎหมายและหลักเหตุผลในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

หลักความแน่นอนของกฎหมาย เป็นหลักการที่ผู้บัญญัติกฎหมายจะต้องพิจารณาว่ากฎหมายจะต้องมีความแน่นอนเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนมีความมั่นใจว่าการกระทำของตน ขณะที่ยังไม่มีความผิดตามกฎหมายบัญญัติเป็นผลร้ายกับตน ลักษณะเช่นนี้จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความมั่นใจในการใช้เสรีภาพของตน อันเป็นหลักการสำคัญของ นิติรัฐ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น รัฐ มีหน้าที่ที่จะต้องปกป้อง สิทธิและเสรีภาพดังกล่าว โดยทำให้กฎหมายที่บัญญัติมีความแน่นอนให้มากที่สุด

หลักเหตุผลในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เป็นหลักการที่ผู้บัญญัติกฎหมายจะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายให้ย้อนหลัง โดยคำนึงถึงความเสียหายที่มีต่อประโยชน์สาธารณะ โดยอาจกำหนดมาตรการหรือผลในทางกฎหมายให้ย้อนหลังไป

ปกป้องคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ผลในทางกฎหมายดังกล่าว อาจย้อนหลังไปเป็นคุณ หรือสร้างผลร้ายก็ได้

ดังนั้นในการกรณีการย้อนหลังของกฎหมายอื่นๆ นอกเหนือไปจากโทษทางอาญานั้น ผู้บัญญัติกฎหมายจะต้องทำการชั่งน้ำหนักเหตุการณ์บ้านเมือง บริบทแวดล้อมของสังคม ขณะนั้นว่า มีความสอดคล้องกับหลักการใดมากกว่ากัน หากพิจารณาแล้วเห็นว่า การสร้างความแน่นอนทางกฎหมายมีน้ำหนักมากกว่า การคุ้มครองประโยชน์สาธารณะชน กรณีจึงไม่อาจบัญญัติกฎหมายให้ย้อนหลังไปก่อผลร้ายได้ แต่หากการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะมีน้ำหนักมากกว่า การสร้างความแน่นอนทางกฎหมาย กรณีนี้ก็สามารถบัญญัติกฎหมายให้ย้อนหลังไปก่อผลร้ายอื่นๆ นอกจากโทษทางอาญาได้

หลักการห้ามย้อนหลังในทางอาญาเป็นหลักนิติธรรมสากล¹ (Due process of law) โดยมีการนำเอาหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิและพลเมือง และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นหลักจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่ทุกประเทศต้องปฏิบัติตาม โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ผู้ใช้กฎหมายต้องตีความอย่างเคร่งครัดแตกต่างจากการตีความในกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอื่นๆ ที่ผู้ใช้กฎหมายสามารถหาบทบัญญัติของกฎหมายหรือคลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นมาทำการตีความปรับใช้ในทางคดีได้ และในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าผู้กระทำจะกระทำความผิดในทางกฎหมายอาญาหรือไม่ ผู้บังคับใช้กฎหมายต้องตีความไปในทางที่เป็นประโยชน์หรือเป็นผลดีแก่ผู้กระทำ

ดังนั้น “ผู้ที่ใช้กฎหมาย ผู้ตีความกฎหมายจะออกกฎหมายหรือตีความกฎหมายที่มีโทษทางอาญาในเชิงย้อนหลังให้เป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งในกฎหมายอาญาของประเทศไทยได้มีการนำเอาหลักดังกล่าวมาใช้ โดยได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา คือ

มาตรา 2 บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการ อันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนด โทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่ บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำ เช่นนั้น ไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการ เป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง

¹ ธานีนท์ กรชัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ. (2533).*การตีความกฎหมาย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า419-420.

หลัก "ไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย" มาจากสุภาษิตละตินที่ว่า "nullum crimen , nulla poena sine lege" อันเป็นหลักประกันในกฎหมายอาญาซึ่งมีเนื้อหาหลัก 4 ประการ คือ

1. การห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีลงโทษทางอาญาแก่บุคคล
2. การห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง(analogy)ลงโทษทางอาญาแก่บุคคล
3. กฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอนและ
4. กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง

มาตรา 3 ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างกับ กฎหมายที่ใช้ในภายหลัง การกระทำความผิด ให้ใช้กฎหมายในส่วน ที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าในทางใด เว้นแต่คดีถึงที่สุดแล้วแต่ในกรณีที่ดีคดีถึงที่สุดแล้วดังต่อไปนี้

(1) ถ้าผู้กระทำความผิดยังไม่ได้รับโทษ หรือกำลังรับโทษอยู่และ โทษที่ กำหนด ตามคำพิพากษาหนักกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมาย ที่บัญญัติในภายหลังเมื่อสำนวนความปรากฏแก่ศาล เมื่อผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น หรือ พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลกำหนดโทษเสียใหม่ตามกฎหมายที่ บัญญัติในภายหลัง ในการที่ศาลจะกำหนดโทษใหม่นี้ ถ้าปรากฏว่า ผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาบ้างแล้ว เมื่อได้คำนึงถึงโทษตาม กฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง หากเห็นเป็นการสมควรศาลจะ กำหนดโทษน้อยกว่าโทษขั้นต่ำที่กฎหมาย ที่บัญญัติในภายหลัง กำหนดไว้ ถ้าหากมีก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าโทษที่ผู้กระทำความผิด ได้รับมาแล้วเป็นการเพียงพอศาลจะปล่อยผู้กระทำความผิดไปก็ได้

(2) ถ้าศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และตาม กฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ถึงประหารชีวิต ให้งดการประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และ ให้ถือว่าโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษาได้เปลี่ยนเป็นโทษสูงสุด ที่จะพึงลงได้ตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง

ดังนั้น กฎหมายอาญาของไทยก็ได้มีการบัญญัติรับรองไว้เช่นกันใน มาตรา 2 วรรคสอง และ มาตรา 3 แต่ในกรณีกฎหมายที่ออกมาในภายหลังเป็นกฎหมายที่เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิด ผู้ใช้กฎหมายจะนำเอากฎหมายดังกล่าวมาใช้ย้อนหลังอันมีลักษณะเป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ เนื่องจากว่า กฎหมายที่มีโทษทางอาญานั้นจะใช้บังคับได้เฉพาะแก่กรณีที่เกิดขึ้นในอนาคตตั้งแต่วันประกาศใช้บังคับกฎหมายเป็นต้นไปเท่านั้น และกฎหมายจะไม่มีผลบังคับใช้แก่การกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้าวันใช้บังคับกฎหมาย แต่หลักดังกล่าวนี้ก็อาจถูกยกเว้นได้ถ้าการออกกฎหมายย้อนหลังอันมีลักษณะเป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้นเข้าเหตุยกเว้น 2 ประการ ²

² หยุด แสงอุทัย. (2538). *กฎหมายอาญาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้าที่ 84-85.

ประการแรก จะต้องมีกระบวนการไว้ให้ชัดเจนในกฎหมายนั้นเองว่าให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง
ประการที่สอง การบัญญัติให้กฎหมายมีผลย้อนหลังนั้นต้องไม่แย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ
 มาตราในการป้องกันในการกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้น ประมวลกฎหมายอาญาได้
 บัญญัติไว้ส่วนหนึ่ง คือ การบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ใช้ป้องกันบุคคลที่มีสภาพเป็น
 อันตรายต่อสังคมไม่ให้ไปกระทำผิดซึ่งมีทั้งหมด 5 ประการ

ประการที่ 1 การกักกัน มีวัตถุประสงค์ ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่ติดตัวเป็นนิสัย
 ป้องกันการแพร่อาชญากรรมแก่ผู้ต้องโทษที่ไม่มีนิสัยเป็นอาชญากรรม แก้ไขเพื่อให้ผู้กระทำ
 ความผิดได้กลับตัวเป็นคนดีโดยการตัดนิสัยและฝึกอาชีพ

ประการที่ 2 การห้ามเข้าเขตกำหนด มีวัตถุประสงค์ เพื่อป้องกันผู้มีพฤติกรรมโน้มเอียง
 ไปในการกระทำความผิดในเขตหรือพื้นที่ ไม่ให้เข้าไปกระทำผิดในเขตนั่นอีก

ประการที่ 3 การเรียกประกันทัณฑ์บน มีวัตถุประสงค์ ป้องกันผู้มีความประพฤติโน้มเอียงที่จะ
 ประกอบอาชญากรรม ไม่ให้กล้าลงมือกระทำผิด เกิดความยับยั้งชั่งใจลงเนื่องจากถูกทำทัณฑ์บนไว้

ประการที่ 4 การควบคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล มีวัตถุประสงค์ ป้องกันผู้มีสภาพอาจจะ
 กระทำผิดไปได้ง่ายกว่า บุคคลทั่วไปเนื่องจากสภาพร่างกายและจิตใจป่วยเป็น โรคจิตหรือเสพสุรา
 เป็นอาณัติหรือติดยาเสพติดให้โทษให้หายจากสภาพดังกล่าว

ประการที่ 5 การห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง มีวัตถุประสงค์ ป้องกันผู้ที่มีสภาพอาจจะ
 กระทำความผิดไปได้ง่ายจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่าง เพื่อให้มีโอกาสได้กลับมากระทำผิด
 เช่นนั้นได้ เนื่องจากการประกอบอาชญากรรมบางอย่าง ผู้กระทำความผิดได้อาศัยโอกาสจากการประกอบ
 อาชีพหรือวิชาชีพ และหากให้ผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไปอาจจะกระทำผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น
 อีก จึงขอให้ศาลสั่งห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นชั่วระยะเวลาหนึ่งตามกฎหมายกำหนดไว้

หลักการขอให้ห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่างตามประมวลกฎหมายอาญา ตาม
 มาตรา 50 มีดังนี้

- 1) ต้องเป็นผู้ที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษและกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการ
 ประกอบอาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ
- 2) หากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไปอาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นอีก
 ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาถ้าเป็นโทษทางอาญาแล้ว ตามนานอารยะประเทศจะย้อนหลังไม่ได้
 โดยเด็ดขาดเช่น กรณีในคดีที่ดังมาก คือ คดีที่บาห์ลี (Bali Bombers)

คดีระเบิดที่บาห์ลี (Bali Bombers) เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2002 กลุ่มชาวอิสลามหัวรุนแรง
 ได้วางระเบิดในรถกระบะแล้วนำไปจอดไว้หน้าไนต์คลับ ที่เกาะบาห์ลี แรงระเบิดทำให้มีผู้เสียชีวิต
 จำนวน 202 คนและบาดเจ็บสาหัสจำนวน 300 คน ตำรวจสามารถจับผู้ต้องสงสัยได้รวดเร็ว ซึ่ง

อัยการสั่งฟ้องนาย Amrozi Bin Nurhasyim (วิศวกร วัย 41 ปี) เป็นรายแรกและองค์คณะตุลาการ 5 นาย ได้ตัดสินในเดือน สิงหาคม 2003 ได้ตัดสินว่า นาย Amrozi Bin Nurhasyim มีความผิดและสั่งประหารชีวิต คนทั่วไปต่างเห็นด้วยกับการตัดสินเพราะ ทำให้คนอื่นเสียชีวิตเรือนร้อยเป็นโทษทางอาญาแน่นอนและนาย Amrozi Bin Nurhasyim มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีข้อสงสัย เพราะเป็นผู้จัดการรถกระบะและสารเคมีเพื่อทำระเบิด แต่นายของเขาได้ยื่นอุทธรณ์โดยอ้างว่า นาย Amrozi ถูกตัดสินด้วยข้อหาเป็นผู้ก่อการร้าย (Crime of Terrorism) ตามกฎหมาย Anti-Terrorism Law ที่ออกมาเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2002 (หลังการระเบิดเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2002) จึงเป็นกฎหมาย “ย้อนหลัง” (กรกฎาคม 2004) ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินว่า กฎหมายต่อต้านผู้ก่อการร้ายรายนี้ จัดรัฐธรรมนูญ เพราะใช้บังคับย้อนหลัง เนื่องจากมีบทมาตราที่ระบุชัดเจนว่า “สิทธิที่จะไม่ถูกฟ้องร้องคดี ด้วยกฎหมายย้อนหลัง เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ที่ไม่สามารถพรากไปได้ไม่ว่ากรณีใดๆ (The right not to be prosecuted under retrospective laws is a basic human right that may not be diminished under any circumstances) คำพิพากษานี้จึงมีผลยกฟ้องผู้วางระเบิดหลายคน ได้แก่ นาย Masku Abdul Kadir , นาย Idis และนาย Amrozi ตุลาการฝ่ายข้างน้อยแย้งว่า ความผิดผู้ก่อการร้ายถือเป็น “อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ” (Crime against Humanity) ประการหนึ่งซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศยกเว้นให้ใช้บังคับย้อนหลังได้ แต่ตุลาการฝ่ายข้างมากเห็นว่าความผิดฐานผู้ก่อการร้ายไม่ร้ายแรงต่อสิทธิมนุษยชน

กฎหมายที่ห้ามมีผลย้อนหลังที่เกี่ยวกับ สิทธิ หน้าที่ เช่น ระบบ ศ่วเดียวเมียเดียวในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2519 ได้มีการตราพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 อันมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกฎหมายครอบครัว เนื่องจากเดิมสมัยก่อนไม่มีการจดทะเบียนสมรส ทำให้คนทั้งประเทศกลายเป็นสามีภริยาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลให้บุตรเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาทุกคน จึงส่งผลต่อเนื่องในเรื่องการรับมรดก และยังกระทบต่อสิทธิของภริยาที่มีมาตามกฎหมายเดิม ทำให้สังคมในระบบกฎหมายครอบครัวใหม่อยู่ในภาวะที่เรียกว่า “ไร้ความเป็นครอบครัวที่ชอบด้วยกฎหมาย”

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือมีการประกาศใช้กฎหมายครอบครัวใหม่ในปี พ.ศ. 2519 แล้วกฎหมายครอบครัวใหม่มีผลบังคับใช้กับสามีภริยาตามกฎหมายเดิม จึงเป็นปัญหากับผู้ที่ร่างกฎหมาย ดังนั้นผู้ร่างกฎหมายได้บัญญัติไว้แจ้งชัดใน พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ชำระใหม่ พ.ศ. 2519 มาตรา 5 ให้กฎหมายใหม่ไม่มีผลย้อนหลังไม่

¹ ธีรพงศ์ บุปผเวศ . (2553). *ปัญหากฎหมายย้อนหลัง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต , สาขากฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 66-67.

กระทบกระเทือนความสมบูรณ์ของการสมรสตามกฎหมายเดิม ดังนั้น แสดงว่าภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายเดิมทุกคนไม่ว่าจะมีกี่คนก็ตามย่อมถือว่าเป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายใหม่อยู่ กฎหมายใหม่ที่ใช้อยู่บังคับกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ในอดีต⁴

กฎหมายใหม่ที่ใช้อยู่บังคับกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ในอดีตกฎหมายย้อนหลังกรณีนี้ คือ กฎหมายที่บัญญัติให้กับเหตุการณ์ในปัจจุบัน แต่ในเหตุการณ์ปัจจุบันนั้น มิได้เพิ่งเกิดขึ้นจากกฎหมายใหม่ประกาศใช้ แต่เหตุการณ์เช่นว่านั้นได้เกิดขึ้นมาก่อนที่กฎหมายใหม่ประกาศใช้ และยังไม่จบสิ้นลง แต่คงดำเนินต่อเนื่องมาเรื่อยๆจนกระทั่งกฎหมายนั้นได้ประกาศให้มีผลบังคับใช้ เช่น กรณีสัญญากู้ยืมเงินที่มีการคิดเบี้ยกัน หากแต่เดิมก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ได้มีการทำสัญญากู้ยืมเงินกันไว้ และคิดดอกเบี้ยกันไว้ในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี ในระหว่างที่สัญญายังมีผลของบังคับใช้กันอยู่นั้น ปรากฏว่าได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 โดย มาตรา 654 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านี้ ก็ให้ลดมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

ปัญหาคือ อัตราดอกเบี้ยนับแต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บังคับใช้นั้น ต้องคิดกันในอัตราเดิมคือ ร้อยละ 20 ต่อปีหรือ ต้องคิดในอัตราใหม่โดยลดลงมาเหลือร้อยละ 15 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 654 ในกรณีนี้ ต้องนำอัตราดอกเบี้ยใดมาใช้บังคับนับแต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มีผลบังคับใช้เป็นต้นมานั้นต้องเอาอัตราดอกเบี้ยตามประมวลแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ อันเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า หากรัฐยินยอมให้คู่สัญญายังสามารถบังคับใช้อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายเดิม สำหรับสัญญากู้ยืมเงินที่ได้กระทำก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มีผลบังคับใช้ ก็จะก่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมาย 2 ระบบ ในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้ในระบบกฎหมายไทยขาดความความเป็นเอกภาพในการใช้บังคับกฎหมาย เนื่องจากในเวลาเดียวกันนั้นมีกฎหมาย 2 ฉบับ ที่มีผลบังคับใช้พร้อมกันและผลทางกฎหมาย 2 นั้น แตกต่างกัน และยังเปิดช่องให้ผู้ที่ไม่สุจริตทำสัญญากู้เงินย้อนหลัง เพื่อให้สามารถเรียกดอกเบี้ยในอัตราที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะทำนิตินโยบายของรัฐในการกำหนดอัตราดอกเบี้ย เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไม่อาจสัมฤทธิ์ผลดังที่มุ่งประสงค์ไว้ได้

ดังนั้นกฎหมายย้อนหลังในการทำสัญญากู้ยืมเงิน เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตก่อนที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 จะมีผลบังคับใช้ ซึ่งนิติสัมพันธ์ยังไม่สิ้นสุดทันทีทำให้มีผลเปลี่ยนแปลงในนิติสัมพันธ์เกี่ยวกับดอกเบี้ยที่เปลี่ยนไปจากเดิม กฎหมายดังกล่าวจึงเป็น

⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 47-48.

กฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงนิติสัมพันธ์ในอนาคตของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตของกฎหมาย
ย้อนหลัง

**ผู้เขียนได้ศึกษากรณีที่เป็นเรื่องกฎหมายยกเลิกความผิดเดิมมีผลมีผลย้อนหลัง ได้ใน
กฎหมายต่างๆในประเทศไทย เช่น**

- โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษตาม พ.ร.บ.ยาสูบ พ.ศ.2509 ต่อมาระหว่างพิจารณาของศาลฎีกามี พ.ร.บ. แก้ไขฉบับที่ 3 ออกใช้บังคับให้ยกเลิกตามมาตรา 26 และ มาตรา 51 การกระทำของจำเลยย่อมไม่เป็นความผิดต่อไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 109/2514)
- ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ภาค 3 ได้มี พ.ร.บ.อากรรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2540 ยกเลิก พ.ร.บ.ฉบับเดิมทั้งหมด ถือว่าตามบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังไม่เป็นความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรค 2(คำพิพากษาฎีกาที่ 2763/2541)
- แม้ขณะเกิดเหตุการณ์การกระทำของจำเลยผิดตามฟ้อง แต่เมื่อระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ได้มี พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ.2535 ออกมายกเลิก พ.ร.บ. ฉบับเดิมทั้งหมด จำเลยจึงต้องพ้นจากความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 5166/2537)
- ตาม พ.ร.บ.สถานบริการ ฯ ฉบับใหม่นั้น ไม่มีบทบัญญัติใดระบุไว้ว่า การตั้งสถานที่เพื่อบริการตามฟ้องจะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และไม่มีบทกำหนดโทษไว้ เช่น พ.ร.บ.ฉบับเดิม ถือได้ว่าตามบทบัญญัติในภายหลังนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 2781/2550)
- กรณีที่กฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายเก่าไป แต่ก็ได้บัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเดิมไว้ในกฎหมายใหม่ด้วย ไม่ถือว่ากฎหมายใหม่ยกเลิกความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 311/2501,1597/2516)
- เมื่อมีกฎหมายใหม่ยกเลิกความผิดตามกฎหมายเดิมไปแล้ว หากโจทก์บรรยายฟ้องขอให้ลงโทษตามกฎหมายเดิมศาลจะยกฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ 6444/2546)
- การประเมินของเจ้าพนักงานประเมินและคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์โดยวินิจฉัยตามหลักเกณฑ์ของคำสั่งกรมสรรพกรที่ ป.82/2542 เรื่องการเสียภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับกาขายอสังหาริมทรัพย์เป็นการค้าหรือเพื่อกำไรตาม มาตรา 91/2(6) แห่งประมวลรัษฎากร ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2542 เป็นการไม่ถูกต้องเพราะคำสั่งกรมสรรพกร ฉบับดังกล่าวประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2542 และไม่มีผลย้อนหลังไปใช้บังคับในปีภาษี 2535 จึงไม่ทำให้ผลแห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป จึงงดไม่วินิจฉัย ที่ศาลภาษีอากรกลางวินิจฉัยนั้น ศาลฎีกาแผนกฎีกาคดีภาษีอากรเห็นฟ้องด้วยในผลอุทธรณ์ของจำเลยฟังไม่ขึ้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 2440/2549)

- การปรับโครงสร้างหนี้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินตาม พระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 581) ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2558 แต่ให้มีผลย้อนหลังอันเป็นคุณ ในกรณีที่ธนาคารได้ปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่ได้กระทำระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2556 ถึง 30 ธันวาคม 2557 เป็นต้น

ดังนั้นการยกเลิกประกาศที่ออกโดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ.จะถือว่าเป็นเรื่องมีกฎหมายใหม่ยกเลิกความผิดหรือไม่ ซึ่งมีแนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ 2 แนวคือ

1) วินิจฉัยว่าการประกาศไม่มีฐานะเป็นกฎหมาย ดังนั้นจึงไม่มีผลเป็นการลบล้างการกระทำ ความผิดของจำเลยซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายที่ใช้อยู่ขณะ(คำพิพากษาฎีกาที่ 1489/2531, 2568/2532, 799/2542)

2) ไม่ได้วินิจฉัยไว้ตรงๆว่าเป็นกฎหมายที่มีผลลบล้างความผิดที่ได้กระทำไว้แต่ก็มีผลในทำนองนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 1166/2526, 428/2527)

- ประกาศของคณะที่ชี้คอำนาจการปกครองให้ยกเลิกพระราชบัญญัติใด ก็มีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัตินั้นได้ แต่ยกเลิกเพียงเท่าที่ประกาศนั้นประสงค์จะให้ยกเลิก (คำพิพากษาฎีกาที่ 4123/2550)

- การยกเลิกกฎหมายรอง เช่น กฎกระทรวง พระราชกฤษฎีกา เทศบัญญัติ ข้องบังคับ สุขาภิบาล จะถือว่ากฎหมายภายหลังยกเลิกความผิดหรือไม่

1) กรณีของกฎกระทรวง ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่าเป็นกรณีกฎหมายยกเลิก ความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 468/2543)

2) กรณีของกฤษฎีกา ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่าการยกเลิกพระราชกฤษฎีกาไม่ได้ทำให้ลบล้างความผิดที่ได้กระทำไปในขณะพระราชกฤษฎีกาใช้บังคับ ยังคงถือเป็นความผิดตามกฎหมายแม่บทที่ออกพระราชกฤษฎีกานั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 2311-2312/2536)

ดังนั้นกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง หมายความว่า กฎหมายจะใช้บังคับ แก่กรณีที่เกิดขึ้นใน อนาคตนับแต่วันที่ประกาศใช้กฎหมายเป็นต้นไปเท่านั้น โดยจะไม่บังคับแก่การกระทำหรือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ประกาศใช้เป็นกฎหมายเป็นต้นไปเท่านั้น โดยจะไม่บังคับแก่การ กระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนวันใช้บังคับแห่งกฎหมาย

ผู้เขียนจึงขอสรุปในเรื่องของกฎหมายไม่มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลใน ทุกกรณี แม้ว่าจะเป็นการกฎหมายที่มีโทษหรือไม่มีโทษทางอาญาก็ตามแต่หลักดังกล่าวก็อาจมี ข้อยกเว้นได้ หากการย้อนหลังของกฎหมายนั้นเข้าหลักข้อยกเว้นทั้ง 3 ประการ คือ

- 1) การย้อนหลังนั้นต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของคนในประเทศ
- 2) การย้อนหลังนั้นต้องประกอบไปด้วยหลักเหตุผลและต้องมีความเป็นธรรม
- 3) การย้อนหลังต้องไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างรุนแรงหรือมี ผลกระทบในเชิงลบต่อประชาชนจำนวนมาก

3.2 การขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interest)

"ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม" หรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Conflict of Interests" (COI) หมายถึง สถานการณ์ หรือการกระทำที่บุคคลไม่ว่าจะเป็น นักการเมือง ข้าราชการ พนักงานบริษัท หรือผู้บริหารมีผลประโยชน์ส่วนตัวมากจนมีผลต่อการตัดสินใจ หรือการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลนั้นรับผิดชอบอยู่และส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวม กล่าวคือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตัดสินใจหรือปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของตนอันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งการกระทำนั้นอาจจะเกิดขึ้นอย่างไม่รู้ตัว ทั้งเจตนาและไม่เจตนา ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย จนกระทั่งกลายเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันทั่วไปโดยไม่เห็นว่าเป็นความผิด เช่น การรับสินบน การจ่ายเงินใต้โต๊ะ การจ่ายเงินตอบแทนเพื่อให้ตนเองได้เลื่อนตำแหน่ง ตัวอย่างมีการพบเห็นได้มากในสังคม ส่งผลให้บุคคลนั้นขาดการตัดสินใจที่เที่ยงธรรม เนื่องจากการยึดผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ผลเสียจึงเกิดขึ้นกับประเทศชาติ แบบนี้เป็นกรกระทำผิดทางจริยธรรมและจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ แต่กลับตัดสินใจหรือปฏิบัติหน้าที่ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องเป็นหลัก⁵

Conflicts of Interest แปลเป็นไทยว่า ผลประโยชน์ขัดกัน หรือในปัจจุบันมักแปลว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน conflicts of interest ตามพจนานุกรมของ American heritage ให้ความหมายว่า *A conflict between a person's private interests and public obligations*. คือ ความขัดแย้งของผลประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์ของรัฐกับผลประโยชน์ของเอกชน ใน Barron Dictionary ให้ความหมาย *conflict of Interest* ว่า *Inconsistency between the interests of a person, such as a public official, which arises in connection with the performance of his duties. Examples are a judge who decides a zoning case on land he owns and a law firm that represents both plaintiff and defendant*. คือ การขัดแย้งของผลประโยชน์บุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ยกตัวอย่าง ผู้พิพากษาในคดีเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน ซึ่งตัวผู้พิพากษาเป็นทั้งเจ้าของที่ดินและเป็นผู้ตัดสินคดีนั้นด้วย⁶

⁵ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (8 กุมภาพันธ์ 2556). *Conflict of Interests*. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: <http://www.cad.go.th/download/conflict/meaning.htm>

⁶ กัทธพงศ์ เกษทอง. (2 สิงหาคม 2556). *Conflicts of Interest*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก

http://member.rsulawonline.com/news_detail.php?bn_id=100

ดร.จันทิรา เขียมมยุรา ได้ให้ความหมาย “การขัดกันของผลประโยชน์” สามารถแยกความหมายออกเป็นสองแนวกล่าวคือ ความหมายนัยที่แรก จะหมายถึง การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มคนต่างๆในสังคม เช่น นายทุนขัดแย้งกับกรรมการ หรือนายจ้างขัดแย้งกับลูกจ้าง ชุมชนเมืองขัดแย้งกับชนบท หรือว่า โรงงานขัดแย้งกับชุมชน ส่วน ความหมายนัยที่สอง แตกต่างไป คือ ในบุคคลเดียวกันนั้นมีประโยชน์ขัดแย้งกัน โดยปกติจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลรักษาผลประโยชน์หรือประโยชน์ส่วนรวมตามอำนาจหน้าที่ของตนแต่มีประโยชน์สองอย่างอยู่ในบุคคลนั้น คือประโยชน์ส่วนตัวซึ่งเป็นเรื่องของตนเอง กับประโยชน์ส่วนรวมซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนแล้วประโยชน์สองประการนี้ขัดแย้งกัน ในแง่ทางสังคมประชาธิปไตย ความหมายคำว่าขัดกันแห่งผลประโยชน์ในความหมายจะเป็นเรื่องธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้น เพราะในสังคมที่ซับซ้อนคงไม่มีผลประโยชน์อันใดอันหนึ่งหรือประโยชน์ของทุกคนไปในทิศทางเดียวกันหมด แต่ในความหมายที่สองต่างหากที่จะเป็นปัญหาสังคมประชาธิปไตย การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐคนหนึ่งมีประโยชน์ขัดกันเป็นเรื่องที่เสียหาย ไม่อาจรับได้และจำเป็นต้องแก้ไข การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ในหน้าที่ราชการขัดแย้งกันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องเลือกประโยชน์ส่วนตัวก่อน กรณีเช่นนี้อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อหน้าที่ราชการ สิ่งที่สำคัญคือ การทำให้ความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนมีความสั่นคลอนไปและเมื่อเกิดความสั่นคลอนลักษณะนี้มากอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ⁷

สังคีต พิริยะรังสรรค์ ได้อธิบายว่า “การขัดกันแห่งผลประโยชน์เกิดขึ้นเมื่อการปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ก่อให้เกิดผลในผลเสียส่วนตัว และผลดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ หรือกระทำตามหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม”⁸

ลีมา สีมานันท์ ได้ให้ความหมาย ความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม Conflict of Interest (COI) หมายถึง สถานการณ์หรือการกระทำที่บุคคลไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการ พนักงานบริษัท หรือผู้บริหารที่มีผลประโยชน์ส่วนตัวมากจนมีผลต่อการตัดสินใจ หรือการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่บุคคลนั้นรับผิดชอบอยู่และส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวม กล่าวคือการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐตัดสินใจหรือปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของตนอันเกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งการกระทำนั้นอาจจะเกิดขึ้นอย่างรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ทั้งเจตนาหรือไม่เจตนา ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย จนกระทั่งกลายเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันทั่วไปโดยไม่เห็นว่าเป็นความผิด เช่น การรับสินบน การจ่ายใต้โต๊ะ การจ่ายเงินตอบแทน

⁷ กองทุนศาสตร์ อาจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *การครองตนของนักกฎหมาย : การขัดกันของผลประโยชน์*. งานวิชาการรำลึกศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ครั้งที่ 15. โรงพิมพ์เดือนตุลา 2553 หน้า 16-17

⁸ สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2549). *ทฤษฎีคอร์รัปชัน*. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน. หน้า 73

เพื่อให้ตนเองได้เลื่อนตำแหน่ง ตัวอย่างที่พบเห็นได้มากในสังคม ส่งผลให้บุคคลนั้นขาดความเที่ยงธรรม เนื่องจากการยึดผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ผลเสียจึงเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติ แบบนี้เป็น การกระทำผิดทางจริยธรรมและจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของ สาธารณะ แต่กลับตัดสติใจหรือปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้องเป็น หลัก⁹

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ ได้อธิบายว่า “ผลประโยชน์ขัดกัน (Conflict of Interest) เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในการ รับผิดชอบสาธารณะ ได้รับผลประโยชน์ส่วนตัวหรือผลตอบแทนบางอย่างจากการปฏิบัติงานใน ตำแหน่งหน้าที่ รวมถึงกรณีที่มี ภริยา สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ พวกพ้องของเจ้าหน้าที่รัฐ ได้รับประโยชน์ด้วย”¹⁰

ดร.วราภรณ์ สามโกเศศ ได้ยกตัวอย่างประกอบไว้ “รัฐมนตรีช่วยให้บริษัทของภรรยา หรือพรรคพวกได้รับเหมางาน นักการเมืองหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ใช้อิทธิพลช่วยให้ลูกน้องที่รู้ ใจกรักก้าวหน้ารวดเร็ว ข้าราชการใช้ข้อมูลไปดักซื้อที่ดินที่รัฐจะไปลงทุน ลูกจ้างรับงานแข่งกับ บริษัทของตนเอง ลูกจ้างของภาครัฐลาออกเพื่อไปทำงานให้กับบริษัทเอกชนที่เป็นคู่สัญญากับ ภาครัฐ ตัวอย่างข้างต้น คือสิ่งที่เรียกว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน หรือบ้างก็เรียกว่า ผลประโยชน์ ขัดแย้ง”¹¹

ดังนั้น ความหมายของการขัดแย้งกันในผลประโยชน์ (Conflict of Interest) หมายถึง สถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ใช้อำนาจหรืออิทธิพลจากตำแหน่งหน้าที่ไปในลักษณะที่ ผลประโยชน์ส่วนร่วม โดยผลประโยชน์นี้อาจอยู่ในรูปตัวเงิน ทรัพย์สิน หรือ ผลประโยชน์อื่นๆอัน มิใช่ตัวเงินก็ได้

⁹ สี่มา สี่มานันท์. (2547). *คู่มือการเรียนรู้และการป้องกันความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ ส่วนรวม*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. หน้า 4 .

¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ. *คู่มือต่อต้านทุจริตตามอนุสัญญาสหประชาชาติ (UNCAC)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักการต่างประเทศ สำนักงาน ป.ป.ช. หน้า 6.

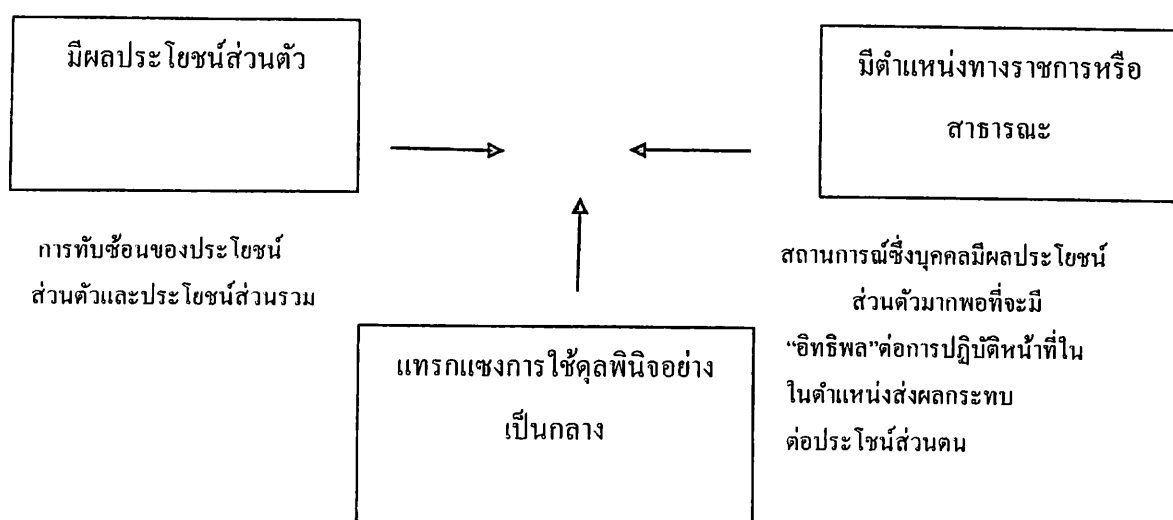
¹¹ วราภรณ์ สามโกเศศ. (2549). *ผลประโยชน์ทับซ้อน = คอร์รัปชัน*. หนังสือพิมพ์มติชนรายวันฉบับวันที่ 12 ตุลาคม 2549 . หน้า 6.

ปัจจัย 3 ประการ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม

1. บุคคลดำรงตำแหน่งของรัฐที่ต้องรับผิดชอบต่อประโยชน์สาธารณะ
2. เกิดภาวะผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาแทรกแซงการตัดสินใจหรือการใช้ดุลพินิจ
3. เกิดการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม

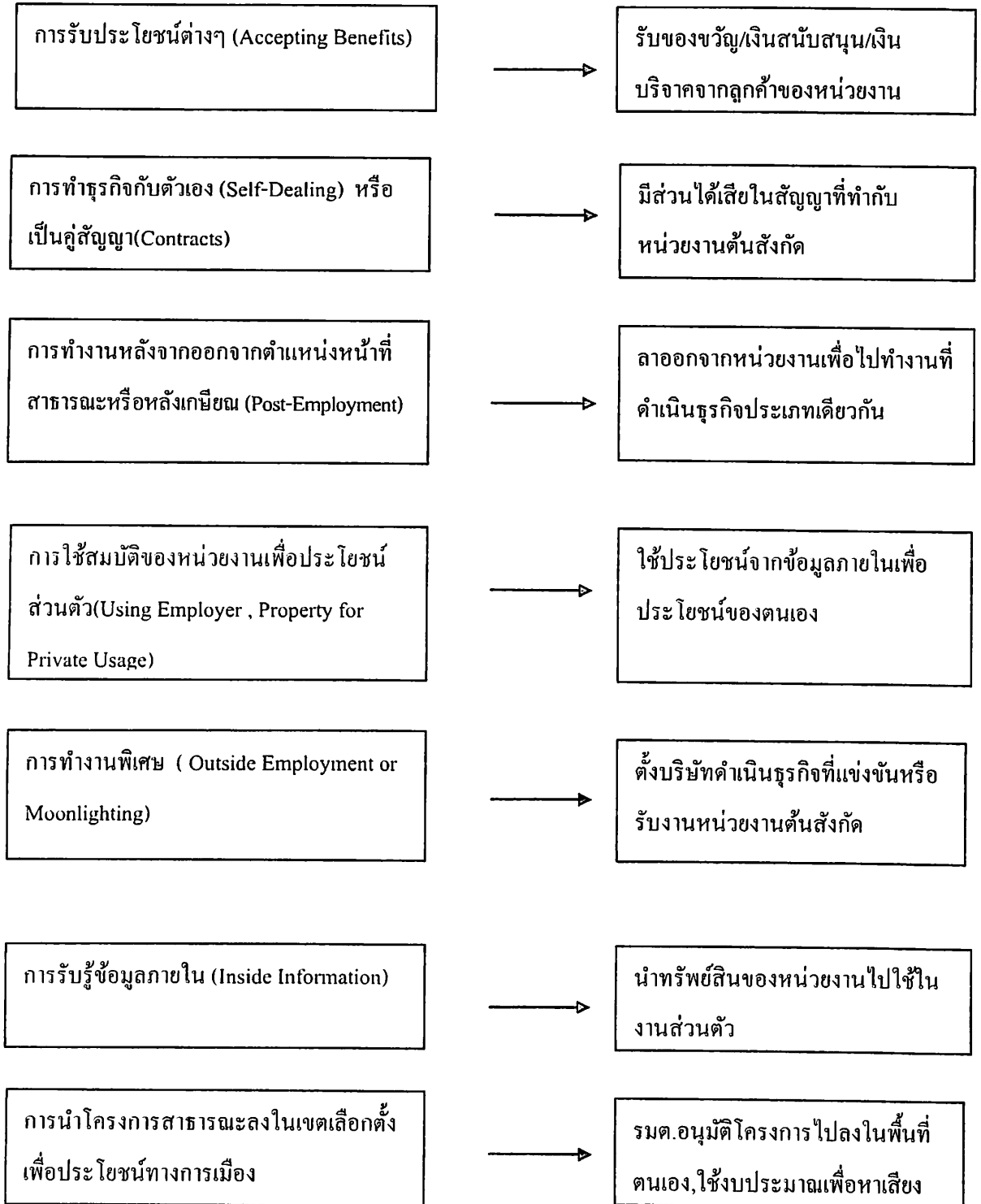
รูปแบบความขัดแย้งกันของผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม

(Conflict of Interest)¹²

¹² อุทิศ บัวศรี (ม.ป.ป.) เอกสารประกอบการบรรยาย พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและส่วนรวม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ.

รูปแบบความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม

ที่มา : เอกสารวิชาการ เรื่องกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม สำนักวิชาการ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หน้า ที่ 6

ลักษณะการกระทำที่ถือว่าเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมนั้นนอกจากจะได้แก่การกระทำที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 แล้วยังรวมถึงการกระทำที่กำหนดขึ้นใหม่ อย่างเช่น การนำข้อมูลที่ได้รับจากการปฏิบัติราชการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยทุจริต การใช้ทรัพย์สินของทางราชการเพื่อประโยชน์ของตนหรือผู้อื่นซึ่งไม่มีสิทธิโดยทุจริต หรือการเสนอหรือการจัดทำโครงการของรัฐโดยมีเจตนาทุจริตเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง รวมถึงการใช้อิทธิพลในตำแหน่งหน้าที่ไปบังคับให้บุคคลอื่นที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนอื่นที่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดความผิดเช่น ให้อนุมัติเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ การทำสัญญาต่างๆ การให้สัมปทาน การไม่ดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา การบรรจุแต่งตั้ง ฯลฯ

ผู้เขียน ได้ศึกษาเกี่ยวกับการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวมจึงเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมมีกระจายอยู่ในหลายฉบับและอยู่ในกฎหมายหลายระดับ ได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น จึงขอยกตัวอย่างกฎหมายไทย

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการขัดกันแห่งผลประโยชน์ได้แก่ มาตรา 122 และหมวด 12 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ 2 การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ได้มีบัญญัติว่าด้วยการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ตั้งแต่มาตรา 265-269 ดังนี้

1) มาตรา 122 บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยโดยไม่อยู่ในความผูกมัดส่วนตัว มอบหมาย หรือครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์”

2) มาตรา 122 บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาดังต่อไปนี้

(1) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น

(2) ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(3) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใดๆ จากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษนอกเหนือไปจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ ในธุรกิจการงานปกติ

(4) ไม่กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 48

มาตรา 48 บัญญัติว่า “ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือ โทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว ”

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภารับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินใดในลักษณะเดียวกันและมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา หรือกรรมการที่ได้รับตำแหน่งในการบริหารราชการแผ่นดิน

ให้นำความใน (2) (3) และ (4) มาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา และบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภานั้น ที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาให้กระทำการตามมาตรา นี้ด้วย”

3) มาตรา 266 บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(2) การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(3) การให้ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมืองพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่หรือราชการส่วนท้องถิ่น พ้นจากตำแหน่ง

4) มาตรา 267 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติมาตรา 265 มาใช้บังคับกับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย เว้นแต่จะดำรงตำแหน่งหรือดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท องค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันหรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็ตามมิได้ด้วย”

5) มาตรา 268 บัญญัติว่า “นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะกระทำการใดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 266 มิได้ เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการตามนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาหรือตามที่ได้แถลงต่อรัฐสภาหรือตามที่กฎหมายบัญญัติ”

6) มาตรา 269 บัญญัติว่านายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป ทั้งนี้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์ จากกรณีดังกล่าวต่อไป ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้น โอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะกระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือจัดการใดๆ เกี่ยวกับหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามวรรคหนึ่ง มิได้

บทบัญญัติมาตรานี้ให้นำมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและให้นำบทบัญญัติมาตรา 259 วรรค สาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม ”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติ พ.ศ. 2542

1) มาตรา 100 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินกิจการ ดังต่อไปนี้

(1) เป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบหรือดำเนินคดี

(2) เป็นห้างหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี

(3) รับสัมปทานหรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการท้องถิ่นอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือเป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว

(4) เข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะเป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงานหรือ ลูกจ้างในธุรกิจของเอกชนซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐ ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดอยู่หรือปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งโดยสภาพของ ผลประโยชน์ของธุรกิจของเอกชนนั้นอาจขัดหรือแย้งต่อประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ทาง ราชการ หรือกระทบต่อความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐผู้นั้น

เจ้าหน้าที่ของรัฐตำแหน่งใดที่ต้องห้ามมิให้ดำเนินกิจการตามวรรคหนึ่งให้ เป็นไปตามคณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดโดยประกาศราชกิจจานุเบกษา ให้นำบทบัญญัติในวรรค หนึ่งมาใช้บังคับกับคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามวรรคสอง โดยให้ถือว่า การดำเนินการของคู่ สมรส ดังกล่าว เป็นการดำเนินการของรัฐ”

2) มาตรา 101 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติมาตรา 100 มาใช้บังคับการดำเนินการของผู้ ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีโดยอนุโลม เว้นแต่การเป็นผู้ถือหุ้นไม่เกิน ร้อยละห้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ในบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งมีใช้ บริษัทที่เป็นคู่สัญญา กับ หน่วยงานของรัฐตามมาตรา 100 (2) ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

3) มาตรา 102 บัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรา 100 มิให้นำมาใช้บังคับกับการดำเนินการ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีอำนาจกำกับดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบการ ดำเนินงานของบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในบริษัทจำกัดหรือ บริษัทมหาชนจำกัดที่หน่วยงานของรัฐถือหุ้นหรือเข้าร่วมทุน”

4) มาตรา 103 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ใดจากบุคคล นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย หรือถูกข้อบังคับที่ ออกโดยอาศัยอำนาจตามบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดย จรรยา ตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้น จากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีด้วยโดยอนุโลม”

5) มาตรา 103/1 บัญญัติว่า “บรรดาความผิดที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ ให้ถือเป็นความผิด ฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือความผิดต่อหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย

6) มาตรา 29 บัญญัติว่า “ในกรณีที่กรรมการ อนุกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใดมี ส่วนได้เสียไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องใดๆ ห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าร่วมในการได้ส่วนข้อเท็จจริง พิจารณาหรือวินิจฉัยเรื่องดังกล่าว

ประมวลกฎหมายอาญา

1) มาตรา 148 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ข่มขืนใจหรือจูงใจเพื่อให้บุคคลใดมองให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ตนเองหรือผู้อื่นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาทหรือประหารชีวิต

2) มาตรา 149 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน สมาชิกนิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียกรับ หรือยอมรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยมิชอบเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต

3) มาตรา 152 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่จัดการหรือดูแลกิจการใด เข้ามีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เนื่องด้วยกิจการนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท”

4) มาตรา 154 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่หรือแสดงว่าตนมีหน้าที่เรียกเก็บหรือตรวจสอบภาษีอากร ค่าธรรมเนียม หรือเงิน อื่นใด โดยทุจริตเรียกเก็บหรือละเว้นไม่เรียกเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมหรือเงินนั้น หรือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมนั้นมีต้องเสีย หรือเสียน้อยกว่าที่จะต้องเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท”

5) มาตรา 157 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1) มาตรา 74 บัญญัติว่า “ถ้าประโยชน์ได้เสียของนิติบุคคลขัดกับประโยชน์ได้เสียของผู้แทนของนิติบุคคลในการอันใด ผู้แทนของนิติบุคคลนั้นจะเป็นผู้แทนอันนั้นไม่ได้”

2) มาตรา 99 บัญญัติว่า “ในกรณีที่จะลงมติในเรื่องใด ถ้าส่วนได้เสียของกรรมการหรือสมาชิกของสมาคมผู้ใดขัดกับประโยชน์ได้เสียของสมาคม กรรมการหรือสมาชิกของสมาคมผู้นั้นจะออกเสียงลงคะแนนเรื่องนั้นไม่ได้”

3) มาตรา 1038 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้เป็นหุ้นส่วนประกอบกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมีคู่เคียงกันและเป็นการแข่งขันกันกับกิจการของห้างหุ้นส่วนนั้นไม่ว่าทำเพื่อประโยชน์ตนหรือประโยชน์ผู้อื่น โดยมีได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นๆ

ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรานี้ไซ้ ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นๆชอบที่จะเรียกเอาผลกำไรซึ่งผู้้นั้นหาได้ทั้งหมด หรือเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่ห้างหุ้นส่วนได้รับความเสียหายเพราะเหตุนั้น แต่ห้ามมิให้ฟ้องเรียกเมื่อพ้นเวลาปีหนึ่งนับแต่วันทำการฝ่าฝืน”

4) มาตรา 1066 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดในห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดอันมีสภาพเป็นอย่างเดียวกัน และเป็นการแข่งขันกับกิจการของห้างหุ้นส่วนนั้น ไม่ว่าทำเพื่อประโยชน์ตนหรือเพื่อประโยชน์ผู้อื่น หรือไปเข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนอื่น ซึ่งประกอบกิจการอันมีสภาพเป็นอย่างเดียวกัน และแข่งขันกับกิจการของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนนั้นไว้แต่จะได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นทั้งหมด

แต่ข้อห้ามเช่นว่านี้ ท่านว่าจะไม่พึงใช้ได้ ถ้าหากผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายได้รู้อยู่แล้วในเวลาเมื่อลงทะเบียนห้างหุ้นส่วนนั้นว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งทำการ หรือเข้าเป็นหุ้นส่วนอยู่ในห้างหุ้นส่วนอื่นอันมีวัตถุประสงค์เดียวกัน และในสัญญาเข้าหุ้นส่วนที่ทำไว้ต่อกันนั้นก็ไม่ได้บังคับให้ถอนตัวออก”

5) มาตรา 1185 บัญญัติว่า “ผู้ถือหุ้นคนใดมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในข้ออันใดซึ่งที่ประชุมจะลงมติ ท่านห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นคนนั้นออกเสียงลงคะแนนด้วยในข้อนั้น”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

1) มาตรา 11 บัญญัติว่า “เมื่อคดีถึงศาล ผู้พิพากษาคนหนึ่งคนใดในศาลนั้น อาจถูกคัดค้านได้ ในเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ถ้าผู้พิพากษานั้นมีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับคดีนั้น

(2) ถ้าเป็นญาติเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือว่าเป็น บุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใดๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ ลูกน้อง ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงาน นับได้เพียงสองชั้น

(3) ถ้าเป็นผู้ที่ได้ถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่ได้อ้างได้เห็นเหตุการณ์หรือโดยเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้พิเศษเกี่ยวข้องกับคดีนั้น

(4) ถ้าได้เป็นหรือเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทน หรือได้ เป็นทนายความของคู่ความของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาแล้ว

(5) ถ้าได้เป็นผู้พิพากษา นั่งพิจารณาคดีเดียวกันนั้นในศาลอื่นมาแล้ว หรือเป็นอนุญาโตตุลาการมาแล้ว

(6) ถ้ามีคดีอีกเรื่องหนึ่งอยู่ในการพิจารณาคดี ซึ่งผู้พิพากษานั้นเอง หรือภริยา หรือญาติทางสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือตรงลงมาของผู้พิพากษานั้นฝ่ายหนึ่ง พิพาทกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือ ภริยาหรือญาติทางสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือตรงลงมาของคู่ความฝ่ายนั้นอีกฝ่ายหนึ่ง

(7) ถ้าผู้พิพากษานั้นเป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้าง ของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

2) มาตรา 12 บัญญัติว่า เมื่อศาลใดมีผู้พิพากษาแต่เพียงคนเดียว ผู้พิพากษา นั้นอาจถูกคัดค้านด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจามที่กำหนดไว้ในมาตราก่อนนั้น ได้ หรือด้วยเหตุประการอื่นอันมีสภาพร้ายแรง ซึ่งอาจทำให้การพิจารณาหรือพิพากษาคดีเสียความยุติธรรมไป

3) มาตรา 13 บัญญัติว่า ถ้ามีเหตุที่จะคัดค้านได้อย่างใดอย่างหนึ่งดังที่กล่าวไว้ในสองมาตราก่อนเกิดขึ้นแก่ผู้พิพากษาคนใดที่นั่งในศาล

(1) ผู้พิพากษานั้นเองจะยื่นคำบอกกล่าวต่อศาลแสดงเหตุที่ตน อาจถูกคัดค้านแล้ว ขอลอนตัวออกจากการนั่งพิจารณาคดีนั้นก็ได้

(2) คู่ความที่เกี่ยวข้องอาจยกข้อคัดค้านขึ้นอ้างโดยทำเป็นหนังสือคำร้อง

การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและและผลประโยชน์ส่วนรวมสามารถจำแนก ลักษณะและองค์ประกอบได้ดังนี้

- 1) มีการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม
- 2) เป็นกรณีทีบุคคลนั้น ที่อำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนรวมอยู่
- 3) บุคคลนั้นเป็นบุคลากรในภาครัฐหรือเอกชนก็ได้
- 4) ประโยชน์ส่วนตัวนั้น อาจเป็นประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นก็ได้
- 5) ประโยชน์ส่วนตนรวมไปถึงประโยชน์ของบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดเกี่ยวข้องกัน
- 6) การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวมไม่ได้หมายความไปถึงการทุจริตคอร์รัปชั่นเสมอไป
- 7) การขัดกันแห่งผลประโยชน์ โดยหลักเป็นพื้นฐานทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม
- 8) ความผิดในเรื่องการขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นได้ทั้งความผิดในตัวเองหรือเป็นความผิดเพราะกฎหมายห้ามก็ได้

การขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of interest) เป็นการให้ผู้มีอำนาจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์มีการเอื้อประโยชน์ทำให้ไม่มีความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่รักษาผลประโยชน์ต่อส่วนรวม ผู้มีอำนาจจึงควรหลีกเลี่ยงสถานการณ์การขัดกันแห่งผลประโยชน์ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ จึงเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคล ซึ่งอาจละเมิดต่อจริยธรรม และกฎหมายเนื่องจากผลประโยชน์ระดับรอง ได้เข้าแทรกแซงการใช้ดุลพินิจ หรือกระบวนกรตัดสินใจ ทำให้ผู้พิจารณาต้องละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ อันทำให้เกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของสถาบันหรือองค์กร ซึ่งเป็นผลประโยชน์หลัก หากแต่ไม่สามารถเลี่ยงได้เพื่อความบริสุทธิ์และโปร่งใส ควรประกาศหรือเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและสาธารณะ

ดังนั้นควรยึดหลักที่ว่า บุคคลพึงแยกเรื่องส่วนตัวกับส่วนรวมให้ออกจากกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่มีหน้าที่ไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ต้องถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งได้จะต้องมีความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ไม่โอนเอียงหรืออคติ แต่ถ้าบุคคลอยู่ในสถานการณ์หรือภาวะการณ์ของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมเสียแล้ว ก็เป็นการยากที่บุคคลนั้นจะไม่โอนเอียงเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวทำให้สาธารณชนเกิดความไม่เชื่อมั่นเชื่อถือในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีหน้าที่ และยังเป็น การเอื้อหรือเปิดช่องว่างหรือเปิดโอกาสให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมหรือเกิดการทุจริตคอร์รัปชันได้ง่าย ฉะนั้นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of interest) จึงเป็นเหตุให้บุคคลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเที่ยงธรรมและเป็นกลาง เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม

3.4 การรับรองวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมในประเทศเยอรมนี¹³

หากกล่าวถึงการมีวิชาชีพต่างๆ ในประเทศประเทศเยอรมนีแล้ว ก็เหมือนกับประเทศอื่นๆ ที่มีวิชาชีพที่หลากหลายเช่นเดียวกับโดยในประเทศเยอรมนีมีวิชาควบคุม และมีองค์กรวิชาชีพ เช่นเดียวกันได้แก่ วิชาชีพแพทย์ นักกฎหมาย วิศวกร สถาปนิก และยังมีวิชาชีพอื่นๆ ที่ยังไม่ได้มีการควบคุมในลักษณะของวิชาชีพ เช่น วิชาชีพการจัดการทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management)

องค์กรวิชาชีพต่างๆ มีหน้าที่ในการวางข้อกำหนดและเงื่อนไขในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ การควบคุมดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพที่เป็นสมาชิก รวมทั้งมีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาการประกอบวิชาชีพ การทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างสมาชิก นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการเป็นผู้แทนของผู้ประกอบการวิชาชีพที่ต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก และในระยะเวลากว่า 20 ปี ประเทศเยอรมัน มีวิชาชีพต่างๆ มากมาย โดยเกิดจากการพัฒนาการและมีการผลักดันจากการเป็นอาชีพธรรมดาให้เป็นอาชีพขึ้นมาใหม่ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวิชาชีพเกิดขึ้นในเรื่อง ระบบการจัดการ ระเบียบขององค์กรวิชาชีพ

การควบคุมวิชาชีพในประเทศเยอรมนี มีวัตถุประสงค์ คือการควบคุมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะและการพัฒนาวิชาชีพ โดยเยอรมนีได้ให้องค์กรวิชาชีพต่างๆ เป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระ (Autonomous Body) คือได้รับมอบหมายอำนาจจากรัฐไปดำเนินการในการควบคุมหรือบริหารจัดการวิชาชีพ เช่น ในด้านของการมีอำนาจในการออกกฎระเบียบ เพื่อควบคุมวิชาชีพตัวเอง (Autonomous Legislation) ภายในขอบเขตอำนาจของตน

¹³ อรรถ อินทรศักดิ์ . (2549). *ปัญหาทางกฎหมายขององค์กรวิชาชีพ ศึกษาเฉพาะกรณีสภาวิศวกร*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 37-38.

วิชาชีพวิศวกรของประเทศเยอรมนี วิธีการและระบบจัดการที่ต่างจากประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศไทย ประเทศเยอรมนีมีการควบคุมวิชาชีพวิศวกรรมโดยระบบการศึกษาหรือโดยควบคุมจากสถาบันการศึกษา ส่วนการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมของประเทศไทย เป็นการควบคุมหลังจากจบการศึกษาโดยองค์กรวิชาชีพ

เนื่องจากประเทศเยอรมนีได้กำหนดกรอบนโยบายในการพัฒนาวิชาชีพวิศวกรรมเริ่มตั้งแต่การศึกษาโดยเริ่มกำหนดให้สหพันธ์รัฐทั้งหมด 16 แคว้น Landers ใช้เป็นแนวทางในการควบคุมคุณภาพและพัฒนาวิชาชีพวิศวกรรม เรียกว่า Federal Framework Act for Higher Education¹⁴ กรอบแนวทางนี้จะประกอบไปด้วยหลักสูตรการศึกษาและเกณฑ์ในการสอบเพื่อให้ความสอดคล้องกันทั้งประเทศและกำหนดให้มีสภาเพื่อดำเนินการรับรองหลักสูตรการศึกษาในระดับของสหพันธ์รัฐ Federal Accreditation Council เพื่อรับรองหลักสูตรการศึกษาในสาขาวิศวกรรมต่างๆ สำหรับการประกันคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษาเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและเป็นการรับรองคุณภาพของผู้ที่มาประกอบวิชาชีพนั้น ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่กำหนดให้อำนาจขององค์กรวิชาชีพที่จะเป็นผู้รับรองหลักสูตรการศึกษาในวิชาชีพเท่านั้น

สภาเพื่อการรับรองหลักสูตรและการศึกษา (The Federal Accreditation Council หรือ Akkreditierungsrat:FAC) จะประกอบไปด้วยสมาชิก 14 คน ตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ (Scientists) 4 คน ตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพในสาขาต่างๆ รวมทั้งสหภาพการค้า (Trade Unions) อีก 4 คน รวมทั้งอธิการบดีมหาวิทยาลัย (Universitat หรือ U) หรือมหาวิทยาลัยทางด้านเทคนิค (Technische Hochschule หรือ TH) จำนวน 2 คน นอกจากนี้ยังมีนักเรียนจำนวน 2 คนและตัวแทนของแคว้น (Landers) อีก จำนวน 2 คน ทั้งนี้ สภาเพื่อการรับรองหลักสูตรและการศึกษา (FAC) เป็นองค์กรที่อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐบาล แต่ในการดำเนินงานนั้น FAC จะดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ FAC ซึ่งในระยะแรก ๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่ายได้มีความเป็นห่วงถึงการใช่วิธีการนี้ว่าจะทำให้เกิดความเสียหายต่อการรับรองหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพวิศวกรรมในเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีจะมีสภาเพื่อการรับรองหลักสูตร The Federal Accreditation Council มีสมาชิกทั้งหมด 14 คน ประกอบไปด้วย ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม ที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ จำนวน 4 คน ตัวแทนผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมในสาขาต่างๆ รวมถึงสหภาพการค้า Trade Union จำนวน 14 คน อธิการบดีของมหาวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยทางด้านเทคนิค จำนวน 2 คน นักศึกษา จำนวน 2 คน ตัวแทนของแคว้น Landers จำนวน 2 คน

¹⁴ Hoyninsen Herm. (1988). *Engineers' Accreditation in Germany*. n.p.

สภาเพื่อรับรองหลักสูตร The Federal Accreditation Council เป็นสภาที่อยู่ภายในบังคับบัญชาของรัฐบาลแต่ในการดำเนินงาน จะดำเนินงานโดยหน่วยงานอิสระที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบสภาเพื่อรับรองหลักสูตร ผู้ที่ประกอบวิชาชีพจะถูกควบคุมโดยรัฐ การใช้อำนาจขององค์กรวิชาชีพของประเทศเยอรมนี หากมีผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้อำนาจรัฐทั้งหลายขององค์กรวิชาชีพวิศวกรรมจะสามารถฟ้องร้องต่อศาลปกครองของเยอรมนีได้ ซึ่งการกระทำขององค์กรวิชาชีพอาจถูกยกเลิก เพิกถอนคำสั่ง หรือให้แก้ไข ทบทวนคำสั่งจากศาลปกครองได้

ซึ่งต่างจากของประเทศไทยที่กำหนดให้ สภาวิศวกรที่มีอำนาจควบคุมใบประกอบวิชาชีพวิศวกรรมที่จะเป็นผู้รับรองหลักสูตรการศึกษาในวิชาชีพวิศวกรรม

3.4 การรับรองวิชาชีพทางด้านวิศวกรรมของประเทศฝรั่งเศส

กระบวนการในการควบคุมวิชาชีพของประเทศฝรั่งเศสนั้น มีความแตกต่างจากประเทศอื่นซึ่งจะเริ่มต้นจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องผ่านการทดสอบความรู้ระดับชาติ เรียกว่า “Baccalaureat” หรือ Bac สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาด้านวิศวกรรมและเทคโนโลยีในประเทศฝรั่งเศสจะเรียกระบบนี้ว่า “Grandes Ecoles” เริ่มใช้ระบบนี้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นระบบที่มีความละเอียดพิถีพิถันในการคัดเลือกและเป็นอิสระจากมหาวิทยาลัย หากผ่านเกณฑ์ จะสามารถเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทางด้านวิศวกรรมโดยไม่ต้องเข้ารับการทดสอบใดๆอีก และเมื่อสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจาก คณะกรรมการว่าด้วยการรับรองมาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้ที่เป็นวิศวกร “Commission des Titres d’Ingenieur (CTI) หรือ French Accreditation Board For Engineer Titles¹⁵ จะได้รับปริญญา “Ingenieur diplomé” de.....แล้วตามชื่อมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นการใช้ชื่อที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมีมาตั้งแต่ ค.ศ.1934

Commission des Titres d’Ingenieur (CTI) ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 18 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้แทนของวิศวกรและนักวิทยาศาสตร์ จำนวน 6 คน ผู้แทนจากสถาบันการศึกษาจำนวน 6 คน และตัวแทนขององค์กรแรงงาน จำนวน 6 คน

¹⁵ Henri Angelino. (2003). *Engineering Education and Professional Development in Germany and United Kingdom-Examples for Establishing Continuing Professional Development of Engineer in Japan*. National Institute of Informatics (NII). Journal No.6. p.39

Commission des Titres d'Ingenieur (CTI) ของประเทศฝรั่งเศส นับว่าเป็นองค์กรการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพวิศวกรรมที่มีบทบาทในทางวิศวกรรมมากที่สุด เพราะผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบัน CTI รับรองจะได้รับใบประกอบวิชาชีพได้โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและสามารถขึ้นทะเบียนและจดทะเบียนกับสมาคมวิชาชีพวิศวกรรม คล้ายกับการเป็น “ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม” (Professional Engineer) เพราะในแง่ความหมายโดยตรงที่ใช้แสดงตนสำหรับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมดังเช่นประเทศอื่นๆ ซึ่งประเทศฝรั่งเศสจะไม่ใช้คำว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม” หรือ “Professional Engineer”

ประเทศฝรั่งเศสจะมีองค์การทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลและคุณภาพของการศึกษาทางด้านวิศวกรรมและการประกอบวิชาชีพของวิศวกร รวมทั้งการรักษามารยาทในวิชาชีพ มีชื่อว่า “สภาวิศวกรและนักวิทยาศาสตร์ Council of Engineer and Scientists of France หรือ Conseil National des Inge'nieurs et Scientifiques de France (CNISF)” เริ่มมีบทบาทเมื่อ ค.ศ.1998 เพราะการควบคุมและการรวมตัวของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม ในประเทศมีการกระจายตัวกันในหลายหน่วยงาน เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมสำรวจ (Surveyors) จะต้องจดทะเบียนกับ “Ordre des Geometress” ซึ่งแตกต่างกับผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรโยธา (Civil Engineer) ¹⁶ ไม่จำเป็นต้องขึ้นทะเบียน เนื่องจากไม่มีสภาวิชาชีพวิศวกรรมโยธาหรือองค์กรวิชาชีพนี้ในระดับชาติในด้านนี้และเป็นเหตุให้ประเทศฝรั่งเศส เริ่มมามีการประมวลจริยธรรมหรือจรรยาบรรณในวิชาชีพเมื่อ ค.ศ.1997

ความเจริญก้าวหน้าไกลทางการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยี ทำให้แต่ละประเทศมีการควบคุมในวิชาชีพให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่มีระบบการควบคุมผู้ที่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม โดยแต่ละประเทศที่ควบคุมวิชาชีพวิศวกรรมเพื่อสร้างมาตรฐานในวิชาชีพ

การควบคุมวิชาชีพในประเทศฝรั่งเศสเป็นอำนาจในการบริหาร (Autorites Administrative) และอำนาจหน้าที่ศาลปกครอง (Jurisdiction Administrative) ซึ่งองค์กรวิชาชีพของประเทศฝรั่งเศส มีสถานะเป็นนิติบุคคลและจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและกำกับดูแลของรัฐ โดยในการตัดสินใจในบางเรื่องขององค์กรจะต้องมีผู้แทนของรัฐเพื่อเข้าร่วมอยู่ในองค์กรเพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจ

¹⁶ The Civil Engineering Profession in Europe. (2004). *Professional Organization and Registration* .

3.5 การรับรองวิชาชีพทางด้านวิศวกรรมของประเทศอังกฤษ

กระบวนการในการควบคุมวิชาชีพในประเทศอังกฤษมี วิธีการระบบวิธีการและระบบจัดการที่ต่างจากประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศไทย มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องโดยการจัดตั้งคณะกรรมการสำหรับวิศวกรผู้ลงทะเบียน(เดิม วิศวกรกระบวนการผลิต) การก่อตั้งสภาวิศวกร (เพื่อตอบสนองต่อ The Finniston Report of 1980 เพื่อการปฏิรูปสภาวิศวกรรมในปี ค.ศ.1996 และการสร้างสภาวิศวกรในปี ค.ศ.2002

สภาวิศวกรของประเทศอังกฤษแบ่งออกเป็นคณะกรรมการเทคโนโลยีวิศวกรรม (ปัจจุบันนี้เรียกว่า Engineering UK) และสภาวิศวกรรมสหราชอาณาจักร (Engineering Council) คณะกรรมการเทคโนโลยีวิศวกรรม Engineering UK คือ ตอนนี้อยู่ในขั้นตอนการส่งเสริมวิชาชีพวิศวกรรมในขณะที่สภาวิศวกรรม Engineering Council มีความรับผิดชอบสำหรับการกำหนดมาตรฐานการวิชาชีพในการลงทะเบียนอาชีพมีการปรับปรุงในปี 2003.ให้เป็นไปตามมาตรฐานสำหรับความสามารถวิชาชีพวิศวกรรม' (UK-SPEC) สภาวิศวกรกับคุณสมบัติในการประกอบวิชาชีพ เช่น สามัญวิศวกร(CEng) วิศวกรบริษัท/หน่วยงาน(IEng) วิศวกรรมเทคนิค (EngTech) สารสนเทศและการสื่อสาร (ICTech) จะต้องเป็นสมาชิกกับสถาบันวิชาชีพวิศวกรรมที่ได้รับอนุญาตจากสภาวิศวกร ใบอนุญาตจะได้จากสถาบันวิชาชีพวิศวกรรมโดยสภาวิศวกร อนุญาตให้สถาบันวิชาชีพเป็นผู้กำหนดและประเมินคุณสมบัติของผู้ลงทะเบียนรับสมัครผู้ที่มีวิชาชีพวิศวกรรมและช่างเทคนิค รับรองหลักสูตรการศึกษาและแผนการพัฒนาวิชาชีพ

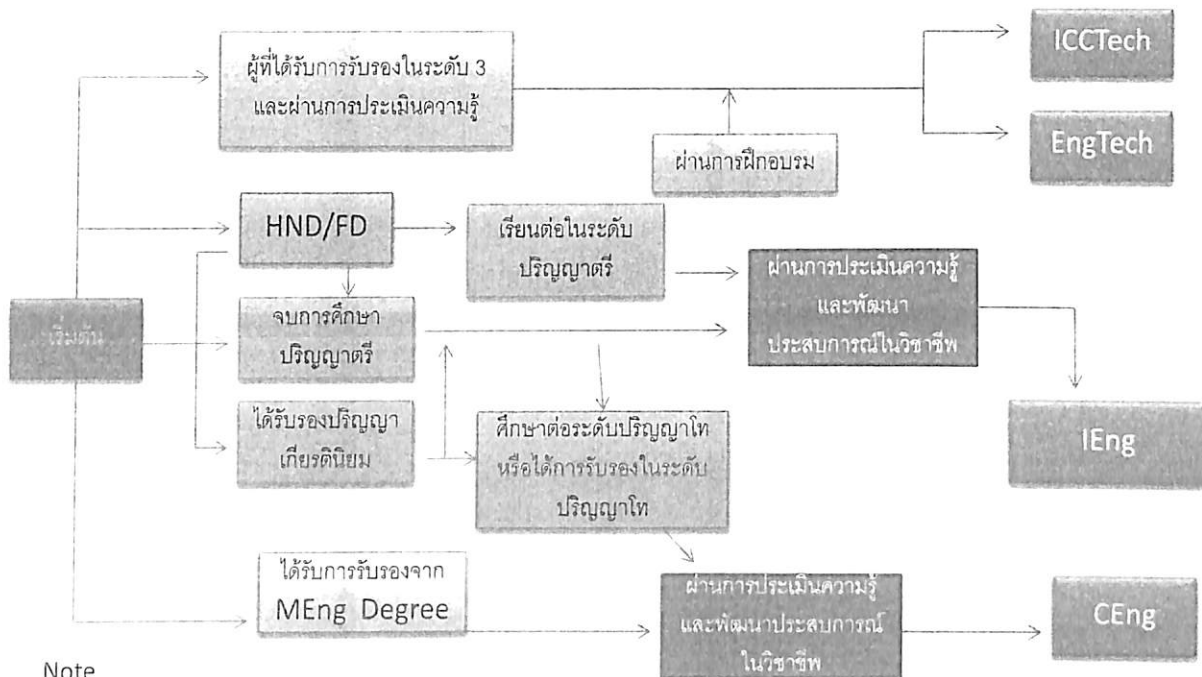
มาตรฐานวิชาชีพวิศวกรรมในประเทศอังกฤษ The UK Standard for Professional Engineering Competence (UK-SPEC) อธิบาย คือเป็นการลงทะเบียนที่เหมาะสมกับ วิศวกรรมเทคนิค Engineering Technicians (EngTech) วิศวกรบริษัท/หน่วยงาน Incorporated Engineers (IEng) หรือ สามัญวิศวกร Chartered Engineers (CEng) จะอธิบายถึงสิ่งที่ต้องการในด้านคุณสมบัติและตัวอย่างที่จะช่วยให้ในเรื่องดังกล่าว

UK-SPEC จะช่วยในงานด้านผู้ประกอบวิชาชีพและนายจ้าง เพื่อหาว่าพวกเขาหรือพนักงานของพวกเขามีคุณสมบัติตรงกับความต้องการและอธิบายขั้นตอนการทำงานที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายสำหรับการลงทะเบียนประกอบวิชาชีพกับทางสภาวิศวกร การจดทะเบียนประกอบวิชาชีพถือได้ว่าจะต้องมีความรับผิดชอบที่สูง รวมถึงมีการควบคุมโดยการออกกฎระเบียบข้อบังคับในการประกอบวิชาชีพ ที่จะอธิบายถึงขั้นตอนพร้อมการแนะนำในการลงทะเบียน

UK-SPEC เป็นหน่วยงานที่เผยแพร่โดยสภาวิศวกรในนามของผู้ประกอบวิชาชีพ วิศวกรรมประเทศอังกฤษ ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอโดยการ วางแผนของร่วมกับสถาบันวิชาชีพ (PEIs), นายจ้างและนักการศึกษาด้านวิศวกรรม

แนวทางในการลงทะเบียนวิชาชีพวิศวกรรมและนักเทคนิค

Note

1. นี่เป็นแผนภาพสรุปข้อมูลทั้งหมด ในมาตรฐานวิชาชีพวิศวกรรมในประเทศอังกฤษ (UK-SPEC)
2. ทุกกรณีสำหรับผู้ลงทะเบียนจะขึ้นอยู่กับแสดงให้เห็นถึงความสามารถและความรับผิดชอบในวิชาชีพ
3. ถ้าคุณไม่มีคุณสมบัติที่สามารถนำผลงานมาแสดงในความรู้ความเข้าใจ ที่จำเป็นในวิชาชีพ
4. สำหรับคุณสมบัติ คุณสามารถรายละเอียด จาก <http://www.qcda.gov.uk> และ <http://www.scqf.org.uk>
5. สามารถดำเนินการลงทะเบียนสมาชิกจากหมวดหมู่หนึ่งไปสู่มวตหมู่อื่นได้
6. คุณสมบัติที่แตกต่างกันที่แสดงที่นี่จะไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับและบางคนอาจจะดำเนินการควบคู่กันไป

ที่มา : <http://www.engc.org.uk/>

สถาบันวิชาชีพวิศวกรรมได้รับการอนุญาต ถือได้ว่ากระบวนการในการคัดเลือกบุคคลากรที่มีประสิทธิภาพที่จะดำเนินการงานประเมินความรู้ของผู้สมัคร ตรวจสอบการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องและการตรวจสอบการทำงานในสายอาชีพของผู้สมัคร วิศวกรสามารถเลือกที่จะสมัครกับสถาบันจะต้องใกล้เคียงกับกฎระเบียบวิชาชีพวิศวกรรมที่กำหนด ปัจจุบันมีสถาบันวิชาชีพวิศวกรรมที่ได้รับอนุญาต 36 สถาบันสาขาวิชาชีพ ดังนี้¹⁷

1. The Chartered Institute for IT (BCS) ก่อตั้ง ค.ศ.1957 หรือ พ.ศ.2500
2. British Institute of Non-Destructive Testing (BINDT) ก่อตั้ง ค.ศ. 1954 หรือ พ.ศ.2497
3. Chartered Institution of Building Services Engineers (CIBSE) ก่อตั้ง ค.ศ.1897 หรือ พ.ศ. 2440
4. Chartered Institution of Highways & Transportation (CIHT) ก่อตั้ง ค.ศ.1930 หรือ พ.ศ.2473
5. Chartered Institute of Plumbing and Heating Engineering (CIPHE) ก่อตั้ง ค.ศ.1906 หรือ พ.ศ.2449
6. Chartered Institution of Water and Environmental Management (CIWEM) ก่อตั้ง ค.ศ.1895 หรือ พ.ศ.2438
7. Energy Institute (EI) ก่อตั้ง ค.ศ.1927 หรือ พ.ศ.2470
8. Institution of Agricultural Engineers (IAgrE) ก่อตั้ง ค.ศ.1938 หรือ พ.ศ.2481
9. Institution of Civil Engineers (ICE) ก่อตั้ง ค.ศ.1818 หรือ พ.ศ.2361
10. Institution of Chemical Engineers (ICHEM E) ก่อตั้ง ค.ศ.1922 หรือ พ.ศ.2465
11. Institute of Cast Metals Engineers (ICME) ก่อตั้ง ค.ศ.1904 หรือ พ.ศ.2447
12. Institution of Diesel and Gas Turbine Engineers (IDGTE) ก่อตั้ง ค.ศ.1913 หรือ พ.ศ.2456
13. Institution of Engineering Designers (IED) ก่อตั้ง ค.ศ.1945 หรือ พ.ศ.2488
14. Institution of Engineering and Technology (IET) ก่อตั้ง ค.ศ.1871 หรือ พ.ศ.2414
15. Institution of Fire Engineers (IFE) ก่อตั้ง ค.ศ.1918 หรือ พ.ศ.2461
16. Institution of Gas Engineers and Managers (IGEM) ก่อตั้ง ค.ศ.1863 หรือ พ.ศ.2406
17. Institute of Highway Engineers (IHE) ก่อตั้ง ค.ศ.1965 หรือ พ.ศ.2508

---

¹⁷ The Engineering Council is the United Kingdom. (2013) *Professional Engineering Institutions*. (online) Available : <http://www.engc.org.uk/about-us/our-partners/professional-engineering-institutions> [2013, April 13].

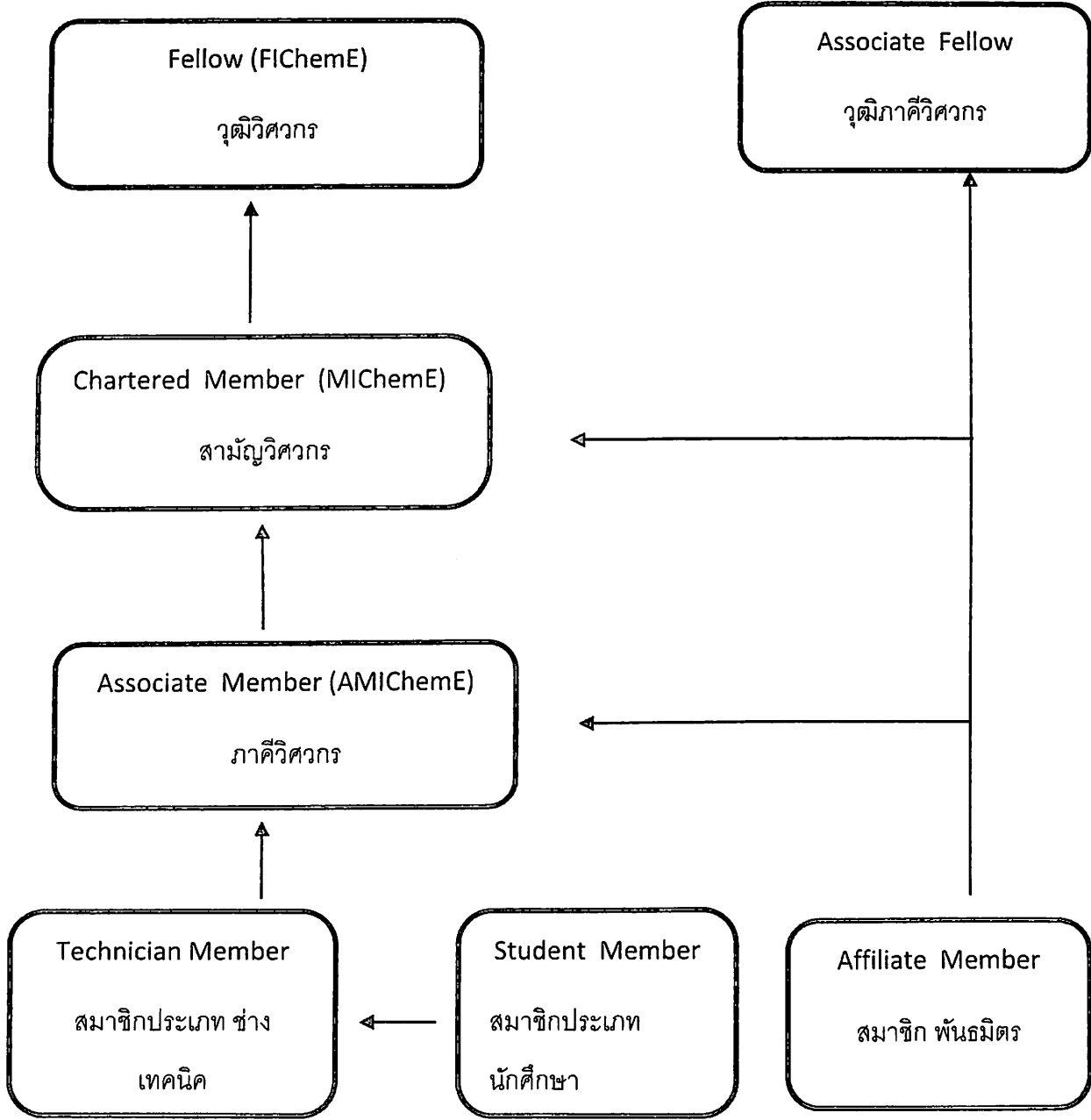
18. Institute of Healthcare Engineering & Estate Management (IHEEM) ก่อตั้ง ค.ศ. 1943 หรือ พ.ศ. 2486
19. Institution of Lighting Professionals (IL) ก่อตั้ง ค.ศ. 1923 หรือ พ.ศ. 2466
20. Institute of Marine Engineering, Science and Technology (IMarEST) ก่อตั้ง ค.ศ. 1889 หรือ พ.ศ. 2442
21. Institution of Mechanical Engineers (IMechE) ก่อตั้ง ค.ศ. 1847 หรือ พ.ศ. 2390
22. Institute of Measurement and Control (InstMC) ก่อตั้ง ค.ศ. 1944 หรือ พ.ศ. 2487
23. Institution of Royal Engineers (InstRE) ก่อตั้ง ค.ศ. 1923 หรือ พ.ศ. 2475
24. Institute of Acoustics (IOA) ก่อตั้ง ค.ศ. 1974 หรือ พ.ศ. 2517
25. Institute of Materials, Minerals and Mining (IOM3) ก่อตั้ง ค.ศ. 1869 หรือ พ.ศ. 2412
26. Institute of Physics (IOP) ก่อตั้ง ค.ศ. 1874 หรือ พ.ศ. 2417
27. Institute of Physics & Engineering in Medicine (IPEM) ก่อตั้ง ค.ศ. 1960 หรือ พ.ศ. 2503
28. Institution of Railway Signal Engineers (IRSE) ก่อตั้ง ค.ศ. 1912 หรือ พ.ศ. 2455
29. Institution of Structural Engineers (IStruct) ก่อตั้ง ค.ศ. 1908 หรือ พ.ศ. 2451
30. Institute of Water (IWater) ก่อตั้ง ค.ศ. 1945 หรือ พ.ศ. 2488
31. Nuclear Institute (NI) ก่อตั้ง ค.ศ. 1959 หรือ พ.ศ. 2502
32. Royal Aeronautical Society (RAeS) ก่อตั้ง ค.ศ. 1866 หรือ พ.ศ. 2409
33. Royal Institution of Naval Architects (RINA) ก่อตั้ง ค.ศ. 1860 หรือ พ.ศ. 2403
34. Society of Environmental Engineers (SEE) ก่อตั้ง ค.ศ. 1959 หรือ พ.ศ. 2502
35. Society of Operations Engineers (SOE) ก่อตั้ง ค.ศ. 1945 หรือ พ.ศ. 2488
36. The Welding Institute (TWI) ก่อตั้ง ค.ศ. 1923 หรือ พ.ศ. 2466

ราชบัณฑิตยสถานวิศวกรรมศาสตร์ (Royal Academy of Engineering) ได้ทำงานร่วมกับสภาวิศวกร และได้ร่วมเขียนข้อกำหนดของหลักจริยธรรมสำหรับวิชาชีพวิศวกรรม และทำประชาวิจารณ์ในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันกับคณะกรรมการด้านวิศวกรและเทคโนโลยี เพื่อกำหนดข้อบังคับของรัฐบาลเพื่อให้เป็นวิชาชีพวิศวกรรม

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนจึงมีความคิดและเปรียบเทียบสภาวิศวกรกับสภาวิศวกรในประเทศไทย ในเรื่องการกำหนดสาขาวิชาชีพ ในประเทศไทยมีการกำหนดสาขาวิชาชีพเพียง 7 สาขาวิชา ซึ่งต่างกับประเทศอังกฤษซึ่งกำหนดไว้ถึง 36 สาขาวิชา รวมถึงการรับรองความรู้ความเชี่ยวชาญในอาชีพ ซึ่งของไทยการรับรองหลักสูตรอยู่ที่อำนาจของสภาวิศวกร ส่วนของสภาวิศวกรของต่างประเทศ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ ฯลฯ ส่วนใหญ่จะมีสถาบันวิชาชีพที่กำกับดูแลเรื่องหลักสูตร โดยเฉพาะเพื่อ

ประเมินความรู้และประสบการณ์การทำงานของผู้สมัคร ใบอนุญาตจะได้จากสถาบันวิชาชีพวิศวกรรมโดยสภาวิศวกรเป็นผู้ออกใบอนุญาต ถือได้ว่าเป็นการถ่วงรองความรู้ที่แท้จริงในวิชาชีพโดยละเอียด

ในการประกอบอาชีพวิศวกรรมเคมีจะต้องเป็นสมาชิกกับ สถาบันวิศวกรรมเคมีหรือ IChemE ซึ่งผู้เขียนฯ ได้ศึกษามามีความแตกต่างในแต่ละระดับสมาชิก มีความแตกต่างในการเป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญงานอย่างมืออาชีพ การสนับสนุนและการบริการเพื่อช่วยในการทำงานให้มีความสามารถในระดับสูงในงานด้านเคมีคอล และชีวเคมี ตามขั้นตอนกระบวนการเลื่อนระดับสมาชิก

การประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเคมีในประเทศอังกฤษ ผู้เขียนได้ศึกษาถึง เรื่องคุณสมบัติในการได้รับใบอนุญาตโดยผู้เขียนได้ศึกษา Royal Charter , By – Law , Code of Professional Conduct and Disciplinary Regulation และแปลในเรื่องคุณสมบัติ การเลื่อนระดับ การทดสอบการอบรมและ

ประสบการณ์ การแต่งตั้งและการเลื่อนระดับของสมาชิกผู้มีสิทธิออกเสียงและสมาชิกผู้ที่ไม่ได้สิทธิออกเสียง

คุณสมบัติของสมาชิก (Act 14 – 20) ¹⁸

ข้อ 14 จะไม่มีบุคคลใด ได้รับสิทธิยอมรับให้เป็นสมาชิกในทุกระดับ หากว่าเขาเหล่านั้นไม่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และแม้ว่าเขาจะมีคุณสมบัติครบแต่ทางสภาก็มีสิทธิที่จะ ปฏิเสธการเป็นสมาชิกในทุกระดับ

ข้อ 15 สมาชิกวุฒิกิตติมศักดิ์ (Honorary Fellows) สมาชิกวุฒิกิตติมศักดิ์ จะให้แก่บุคคลซึ่งสถาบันมุ่งหมายให้เพื่อเป็นเกียรติ

ข้อ 16 วุฒิวิศวกรสมาชิก (Fellows) ผู้สมัครวุฒิวิศวกรสมาชิกทุกคน โดยการแต่งตั้งหรือเลื่อนระดับจะต้องผ่านการสอบสัมภาษณ์จนเป็นที่พอใจของทางสภาหรือ ไม่อย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

a) เขาเหล่านั้น จะต้องเป็นสมาชิกอยู่แล้วและมีตำแหน่งหน้าที่ ความรับผิดชอบในสายงานวิศวกรรมเคมี ในระดับ อาวุโส หรือ

b) เขาเหล่านั้น จะต้องกำลังดำเนินงานเพื่อให้มีคุณสมบัติเป็นสามัญ วิศวกรสมาชิก มีตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบในสายงาน วิศวกรรมเคมีในระดับอาวุโส

ข้อ 17 สามัญวิศวกรสมาชิก (Members) ผู้สมัคร สามัญวิศวกรสมาชิก โดยการแต่งตั้งหรือเลื่อนระดับ จะต้องผ่านการสอบสัมภาษณ์จนเป็นที่ยอมรับของสภา หรือไม่อย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

a) ท่านเหล่านั้น

i) ต้องผ่านการสอบข้อเขียนหรือการทดสอบความรู้ ซึ่งได้รับการอนุมัติจากสภาในแต่ละช่วงเวลาเป็นไปตามข้อบังคับทางวิชาการ และ

ii) ต้องมีการนำ แสดง ความรู้ความสามารถของผู้ขอเอง ที่เพิ่มเติมจากข้อกำหนดทางวิชาการที่สภากำหนดไว้ขึ้นในแต่ละช่วงเวลา หรือความต้องการอื่นๆ ที่อาจอนุมัติโดยสภาภายใต้ข้อกำหนดต่างๆ และ

iii) ต้องผ่านการอบรมสำหรับการประกอบอาชีพในสายงานวิศวกรรมเคมี และมีตำแหน่งหรือตำแหน่งคาดว่าจะได้รับการอบรม มีประสบการณ์ในทางปฏิบัติงาน และถูกว่าจ้าง

¹⁸ Institution of Chemical Engineers . (2014). *Royal Charter , By – Law* .(Online). Available: http://www.icheme.org/~media/Documents/icheme/About_us/Royal-Charter-ByLaws-March-2014.pdf. (p11-p12). [2014,15 May]

ให้รับผิดชอบในตำแหน่งในสาขาวิศวกรรมเคมี ตามที่สภากำหนดเห็นว่าเพียงพอ เพื่อให้มีมั่นใจ
 ในประสบการณ์วิชาชีพ เป็นไปตามเงื่อนไขตามที่ได้ประกาศสู่สาธารณะชน เป็นกฎข้อบังคับ

b) ท่านเหล่านั้น

i) ได้รับคำเชิญจากสภา หลังจากได้มีการนำเสนอ รายงานทางด้านเทคนิคจนเป็นที่พอใจ

ii) ต้องผ่านการอบรมสำหรับการประกอบอาชีพในสายงานวิศวกรรมเคมี และมี
 ตำแหน่งหรือตำแหน่งคาดว่าจะได้รับการอบรม มีประสบการณ์ในทางปฏิบัติ และถูกว่าจ้างให้
 รับผิดชอบในตำแหน่งในสาขาวิศวกรรมเคมี ตามที่สภาเห็นว่าเพียงพอ เพื่อให้มีมั่นใจใน
 ประสบการณ์ เป็นไปตามเงื่อนไขตามที่ได้ประกาศสู่สาธารณะชน เป็นข้อบังคับ

ข้อ 18 ภาควิศวกรสมาชิก (ฝึกหัด) (Associate Member) ผู้สมัครเหล่านั้น โดยการเลือก
 หรือเลื่อนระดับในระดับภาคีสมาชิกจะต้องผ่านการสอบสัมภาษณ์จนเป็นที่พอใจ ของสภา หรือ ไม่
 อย่างไรอย่างหนึ่ง

a) เขาจะต้องผ่านการสอบข้อเขียน หรือทดสอบความรู้ ตามช่วงเวลา ซึ่งสภา ได้อนุมัติ
 มุ่งหมายให้เป็นข้อบังคับทางวิชาการ และ

b) เขาจะต้องผ่านการอบรมในทางวิศวกรรมเคมี หรือมีตำแหน่งที่คาดว่าจะได้รับการอบรม

ข้อ 19 สมาชิกแนวร่วม (Affiliates) ผู้สมัครเหล่านี้ โดยการเลือกหรือเลื่อนระดับจาก สอบ
 สัมภาษณ์จนเป็นที่พอใจของสภา หรือ ไม่อย่างไรอย่างหนึ่ง

a) เขาจะต้องเป็นเป็นผู้สนใจในสาขา วิศวกรรมเคมี หรือ

b) เขาจะต้องลงทะเบียน เข้ารับการอบรมในหลักสูตรการศึกษาที่อนุมัติ โดยสภาเพื่อ
 มุ่งหมายให้เป็นข้อบังคับ หรือ หลักสูตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย ที่จัดอบรมเพื่อความรู้ทางวิชาชีพ
 ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทางอุตสาหกรรม หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับวิศวกรรมเคมี

ข้อ 20 สมาชิกเกี่ยวข้อง (Companions) ระดับสมาชิกที่เกี่ยวข้อง ถูกจำกัดสำหรับผู้ที่ได้รับ
 เลือกก่อน 1 ตุลาคม 1999(2542) จะไม่มีการแต่งตั้งหลังจากนี้

การเลื่อนระดับ (Act 21)¹⁹

ข้อ 21 โดยมีการไตร่ตรองของสภาและมุ่งจุดมุ่งหมายในอนาคตของกฎหมายนี้ จะต้อง
 เป็นผู้ที่มีความคุณสมบัติที่เหมาะสม ที่มีความต้องการที่จะสมัครเพื่อเลื่อนระดับหนึ่งไปอีกระดับหนึ่ง
 การสมัครจะต้องแนบหลักฐานเพื่อการรับรองพิสูจน์ในเรื่องของคุณสมบัติของระดับสมาชิกที่สูง
 กว่า ให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้

¹⁹ Ibid 37. p.12.

การทดสอบการอบรมและประสบการณ์ (Act 22)²⁰

ข้อ 22

- a) สภาจะทำการประกาศกฎข้อบังคับที่ครอบคลุมเงื่อนไขดังต่อไปนี้
  - (i) หลักสูตรการศึกษา และ/หรือ การทดสอบ
  - (ii) การอบรม และ ประสบการณ์
  - (iii) การแสดงความรู้ความสามารถ
  - (iv) การจัดเตรียม การยื่นเรื่องและการทดสอบรายงานทางด้านเทคนิค(ผลงานทางเทคนิค)
- b) กฎข้อบังคับนี้จัดทำขึ้นตามบัญญัติของกฎหมาย โดยปราศจากความมีอคติ กับกฎเกณฑ์ทั่วไปของการใช้อำนาจ
  - (i) ข้อสอบที่เฉพาะเจาะจง หรือ การทดสอบที่มีการควบคุมโดยสถาบันใดๆกำหนด
  - (ii) สภามีอำนาจที่จะกำหนดข้อสอบ หรือการทดสอบในแต่ละช่วงเวลา
  - (iii) มีการกำหนดข้อเรียกร้องเพิ่มเติม ของวุฒิการศึกษา
  - (iv) ให้สภามีอำนาจที่จะกำหนดข้อเรียกร้องเพิ่มเติมของ วุฒิการศึกษาในแต่ละช่วงเวลา

การแต่งตั้งและการเลื่อนระดับของสมาชิกผู้มีสิทธิออกเสียงและสมาชิกผู้ที่ไม่ได้สิทธิออกเสียง²¹

ข้อ 30 การแต่งตั้งของผู้สมัครสำหรับการเป็นสมาชิกในทุกระดับและการเลื่อนระดับของสมาชิกจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งจะทำโดยสภา การแต่งตั้งวุฒิกิตติมศักดิ์จะดำเนินการไปในรูปแบบที่สภาจัดเตรียมไว้ ทุกการแต่งตั้งของสมาชิกที่มีสิทธิออกเสียงและไม่มีสิทธิออกเสียง หรือการเลื่อนระดับของสมาชิกที่มีสิทธิออกเสียงและไม่มีสิทธิออกเสียง จากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง มีการเริ่มต้นจะต้องยื่นใบสมัครโดยการกรอกใบสมัครซึ่งได้รับการอนุมัติโดยสภาในแต่ละช่วงเวลา ใบสมัครจะถูกส่งไปยังผู้บริหารซึ่งจะเป็นผู้จัดเรียงก่อนนำเสนอรัฐสภา

ข้อ 31 ผู้สมัครเพื่อการแต่งตั้งหรือเลื่อนระดับสู่ระดับวุฒิสมาชิกหรือ สามัญสมาชิก จะต้องเสนอชื่อและที่อยู่ของผู้รับรองในใบสมัครไม่น้อยกว่าสองคน ซึ่งทางสภาจะมาดูข้อมูลอ้างอิงเกี่ยวกับวุฒิสถา ระดับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และประสบการณ์ในงานวิชาชีพ ต้องมีบุคคลอ้างอิงอย่างน้อยสองคนจะต้องเป็นสมาชิกผู้ที่มีสิทธิออกเสียง และสำหรับใบสมัครระดับ

²⁰ Ibid 37. p.13.

²¹ Ibid 37. p.14.

วุฒิสมาชิกอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องเป็นวุฒิสมาชิกของสถาบัน สำหรับผู้สมัครในระดับภาคไม่จำเป็นต้องมีบุคคลอ้างอิง

ข้อ 32 ผู้สมัครรับการแต่งตั้งหรือเลื่อนระดับจะต้องรับผิดชอบต่อสภา ดังนี้

(a) ข้อมูลที่ยื่นต่อสภา เพื่อการสมัครทั้งการแต่งตั้งและการเลื่อนระดับจะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและจะต้องถ่ายสำเนาจากต้นฉบับจริง ของวุฒิการศึกษาและมีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะได้รับการแต่งตั้งหรือเลื่อนระดับ และ

(b) ผู้สมัครจะต้องมีเจตนาใจผูกพันและจะต้องปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์เพิ่มเติมของการมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพของสภา และกฎเกณฑ์ข้อบังคับของสถาบันตามช่วงเวลาที่มิผลบังคับใช้ เช่นจะต้องรับผิดชอบในเนื้อหาที่กรอกข้อมูลในใบสมัครซึ่งกำหนดโดยทางสภา

ข้อ 33. สภาจะพิจารณาการสมัครในช่วงเวลา ของใบสมัครแบบแต่งตั้งและการเลื่อนระดับ มุ่งหมายที่จะพิจารณาในเรื่องคุณสมบัติของบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมาย สภาจะต้องอนุมัติอย่างรอบครอบในการการแต่งตั้งและการเลื่อนระดับของบุคคลนั้นๆ

ข้อ 34.

(a) เมื่อผู้สมัครได้รับการแต่งตั้งหรือการเลื่อนระดับดังกล่าวมาแล้ว และการจ่ายค่าธรรมเนียมให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น หัวหน้าผู้บริหารของสภาจะส่งประกาศไปยังผู้สมัครว่าชื่อของท่านได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกแล้ว

(b) การแต่งตั้งหรือการเลื่อนระดับจะถือเป็นโมฆะ หากไม่มีการจ่ายค่าธรรมเนียม หลังจากการแจ้งผลการแต่งตั้งภายใน 3 เดือน

การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเคมีในประเทศอังกฤษ มีการให้นักศึกษาเป็นสมาชิกตั้งแต่ในระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาสามารถเป็นสมาชิกได้โดยทางสถาบันมีการคัดกรองในเรื่องคุณสมบัติเพื่อให้ผู้ที่กำลังศึกษาในสาขาที่ตนเรียนสามารถทำงานได้นั้นเอง ทางสภาวิศวกรรมเคมีของประเทศอังกฤษ (IChemE) สามารถเปิดรับบุคคลทั่วไปที่อยู่ต่างประเทศเป็นสมาชิก โดยไม่จำกัดสิทธิในการถือสัญชาติ เพียงแต่บุคคลนั้นต้องมี ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน ตามเกณฑ์ข้อกำหนดไว้

3.6 การออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมเคมีในประเทศไทย

การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเคมี ให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมเคมี โดยทางสภาวิศวกรมีการออกข้อบังคับสภาวิศวกร โดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 และกฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2550 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งตามมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 43 และมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย สภาวิศวกร โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่สามัญสภาวิศวกร

วิศวกรรมควบคุมสาขา วิศวกรรมเคมี เป็นสาขาที่มีการเพิ่มเติม โดยมีการประกาศใช้ในกฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2550 โดยกฎกระทรวงได้กำหนดเพิ่มเติมสาขาวิศวกรรม 2 สาขาให้เป็นสาขาวิชาชีพวิศวกรรม คือ วิศวกรรมเคมี และวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมที่จะต้องมีใบอนุญาตวิศวกรรมควบคุม มีทั้งหมด 7 สาขาวิชา²²

- 1) สาขาวิศวกรรมโยธา
- 2) สาขาวิศวกรรมเหมืองแร่
- 3) สาขาวิศวกรรมเครื่องกล
- 4) สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า
- 5) สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม
- 6) สาขาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
- 7) สาขาวิศวกรรมเคมี

ผู้เขียนต้องการศึกษาในวิชาชีพวิศวกรรมเคมี จึงศึกษาถึงประเภทและขนาดของงานวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ซึ่งได้บัญญัติในข้อ 10 ของกฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2550 ดังนี้

1) กระบวนการผลิตของโรงงานหรือสถานประกอบการที่อาศัยปฏิกิริยาเคมี เคมีฟิสิกส์ชีวเคมี หรือเคมีไฟฟ้าเพื่อให้ได้เป็นผลิตภัณฑ์ตามกำหนด ที่ใช้เงินลงทุนตั้งแต่หนึ่งร้อยล้านบาทขึ้นไปโดยไม่รวมค่าที่ดิน หรือที่ใช้กำลังตั้งแต่ 500 กิโลวัตต์ขึ้นไปหรือเทียบเท่า

²² กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2550 ข้อ 2

2) กระบวนการผลิตของโรงงานหรือสถานประกอบการที่ทำให้วัตถุบมี การเปลี่ยนแปลง คุณสมบัติทางกายภาพหรือเปลี่ยนแปลงสถานะเพื่อให้ได้เป็นผลิตภัณฑ์ตามกำหนด ที่ใช้เงินลงทุน ตั้งแต่หนึ่งร้อยล้านบาทขึ้นไปโดยไม่รวมค่าที่ดิน หรือที่ใช้กำลังตั้งแต่ ๕๐๐ กิโลวัตต์ขึ้นไปหรือเทียบเท่า ทั้งนี้ เฉพาะที่ประกอบด้วยกระบวนการผลิตของหน่วยการผลิต ตาม (9)

3) กระบวนการผลิตของโรงงานหรือสถานประกอบการที่มีวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์เป็น วัตถุผง หรือวัตถุเม็ดซึ่งอาจก่อให้เกิดการระเบิดหรือเกิดไฟฟ้าสถิตได้ ที่ใช้เงินลงทุนตั้งแต่หนึ่ง ร้อยล้านบาทขึ้นไปโดยไม่รวมค่าที่ดิน หรือที่ใช้กำลังตั้งแต่ 500 กิโลวัตต์ขึ้นไปหรือเทียบเท่า

4) กระบวนการผลิตของโรงงานหรือสถานประกอบการที่ใช้สารเคมีที่เป็นวัตถุ อันตราย เพื่อเป็นสารผสมหรือเป็นสารช่วยในการผลิต

5) กระบวนการผลิตของโรงงานหรือสถานประกอบการที่อาศัยปฏิกิริยาเคมีภายใต้ ความดัน ตั้งแต่ 3 บรรยากาศขึ้นไป หรือต่ำกว่าความดัน 1 บรรยากาศ

6) กระบวนการจัดการหรือบำบัดของเสียจากกระบวนการผลิตของโรงงาน หรือสถาน ประกอบการที่ใช้สารเคมี ตัวเร่งปฏิกิริยาเคมี ตัวเร่งปฏิกิริยาชีวเคมี ตัวเร่งปฏิกิริยาชีวภาพ หรือ หน่วยการผลิตที่ช่วยในการบำบัดของเสียที่ใช้เงินลงทุนตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป โดยไม่รวมค่า ที่ดินหรือที่ใช้กำลังในกระบวนการบำบัดของเสียตั้งแต่ 20 กิโลวัตต์ขึ้นไปหรือเทียบเท่า

7) ระบบการเก็บหรือขนถ่ายที่กระทำภายในโรงงานหรือเพื่อส่งออกนอกโรงงานซึ่ง วัตถุอันตราย สารเคมี สารพิษ หรือวัตถุผงหรือวัตถุเม็ดอันอาจก่อให้เกิดการระเบิดหรือเกิดไฟฟ้า สถิตที่มี ขนาดตั้งแต่ 20 เมตรกตันขึ้นไป

8) กระบวนการผลิตทุกขนาดที่ใช้หรือก่อให้เกิดวัตถุอันตราย สารเคมี สารพิษ หรือ สารไวไฟ

9) กระบวนการผลิตที่อาศัยปฏิกิริยาเคมี เคมีฟิสิกส์ ชีวเคมี หรือเคมีไฟฟ้า ของหน่วย การผลิต ดังต่อไปนี้

ก) หอกถัน หอคูดซับ หอคูดซึม อุปกรณ์สกัดสาร ถังตกตะกอน หรือเครื่องตกผลึก ที่ใช้กำลังตั้งแต่ 7.5 กิโลวัตต์ขึ้นไปหรือเทียบเท่า

ข) อุปกรณ์แยกสารแบบอื่น ๆ เช่น เครื่องแยกสารโดยใช้เยื่อ หอแลกเปลี่ยน ไอออน หรือเครื่องกรองแบบอัดแน่นที่ใช้กำลังตั้งแต่ 7.5 กิโลวัตต์ขึ้นไปหรือเทียบเท่า

ค) อุปกรณ์แยกขนาดแบบอื่น ๆ เช่น ถังกรอง ไซโคลน หรือเครื่องกำจัดฝุ่นละออง ด้วยไฟฟ้าสถิตที่ใช้กำลังในกระบวนการผลิตตั้งแต่ 7.5 กิโลวัตต์ขึ้นไปหรือเทียบเท่า

ง) เครื่องต้มระเหยหรือเตาเผากระบวนการผลิตที่ใช้กำลังตั้งแต่ 10 กิโลวัตต์ขึ้นไป หรือเทียบเท่า

จ) เครื่องปฏิกรณ์ทุกขนาด

10) ระบบดับเพลิงทุกขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมเคมี

ข้อบังคับสภาวิศวกรระบุว่าด้วยหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมเคมี พ.ศ.2551 ขอบเขตและความสามารถแบ่งตามประเภทของงานได้ดังต่อไปนี้²³

1.กระบวนการการผลิตของโรงงานหรือสถานประกอบการ ที่อาศัย ปฏิกริยาเคมี เคมี ฟิสิกส์ ชีวเคมี หรือเคมีไฟฟ้า เพื่อให้ได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่กำหนด

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด	ทำได้ทุกขนาด	
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยความสะดวก			

²³ สภาวิศวกร. (2556). ข้อบังคับสภาวิศวกรระบุว่าด้วยหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมเคมี พ.ศ.2551 ขอบเขตและความสามารถแบ่งตามประเภทของงานได้ดังต่อไปนี้ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.ice.or.th/cecc/pubsdata/2556/04/01/01.pdf> [2013, June 18].

2. กระบวนการผลิตของโรงงานหรือสถานประกอบการ ที่ทำให้วัตถุดิบมีการเปลี่ยนแปลง คุณสมบัติทางกายภาพ หรือเปลี่ยนแปลงสถานะ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่กำหนด

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด		
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยความสะดวก			

3. กระบวนการผลิตของโรงงาน หรือสถานประกอบการ ที่มีวัตถุดิบ หรือผลิตภัณฑ์เป็นผง หรือวัตถุดิบ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการระเบิด หรือเกิดไฟฟ้าสถิตได้

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด		
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยความสะดวก			

4. กระบวนการผลิตของโรงงานหรือสถานประกอบการ ที่ใช้สารเคมีที่เป็นวัตถุอันตราย เพื่อเป็นสารผสมหรือสารช่วยการผลิต

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด	ทำได้ทุกขนาด	
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยการใช้			

5. กระบวนการการผลิต โรงงานหรือสถานประกอบการ ที่อาศัยปฏิกิริยาเคมีภายใต้ความดัน

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด	ทำได้ทุกขนาด	
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยการใช้			

6.กระบวนการจัดการ หรือบำบัดของเสียจากกระบวนการผลิตของ โรงงาน หรือ สถานประกอบการ ที่ใช้สารเคมี ตัวเร่งปฏิกิริยาเคมี ตัวเร่งปฏิกิริยา ตัวเร่งปฏิกิริยาชีวภาพ หรือหน่วยการผลิตช่วยในการบำบัดของเสีย

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด		
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยความสะดวก			

7.ระบบการเก็บหรือขนถ่าย ที่กระทำภายในโรงแรม หรือเพื่อส่งออกนอกโรงงาน ซึ่งวัตถุอันตราย สารเคมี สารพิษ หรือวัตถุผง หรือวัตถุเม็ด อันอาจก่อให้เกิดการระเบิดหรือเกิดไฟฟ้าสถิต

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด		
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยความสะดวก			

8. กระบวนการผลิตที่ใช้ หรือก่อให้เกิดวัตถุอันตราย สารเคมี สารพิษ หรือสารไวไฟ

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด	ทำได้ทุกขนาด	
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยความสะดวก			

9. กระบวนการที่อาศัยปฏิกิริยาเคมี เคมีฟิสิกส์ ชีวเคมี หรือเคมีไฟฟ้า ของหน่วยการผลิตที่

กำหนดในกฎกระทรวงฯ พ.ศ.2550

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด	ทำได้ทุกขนาด	
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยความสะดวก			

10.ระบบดับเพลิงของ โรงงานอุตสาหกรรมเคมี

งาน	ภาคีวิศวกร	สามัญวิศวกร	วุฒิวิศวกร
1.งานให้คำปรึกษา	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ทุกขนาด
2.งานวางโครงการ		ทำได้ทุกขนาด	
3.งานออกแบบและคำนวณ			
4.งานควบคุมการสร้างหรือการผลิต	เฉพาะงานควบคุมการผลิต ทำได้ทุกขนาด	ทำได้ทุกขนาด	
5.งานพิจารณาตรวจสอบ	ทำได้ทุกขนาด		
6.งานอำนวยความสะดวก			

ในการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมเคมี ซึ่งทางสภาวิศวกร ได้มีการออกข้อบังคับให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพใน พ.ศ. 2551 โดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 8(6) (ง) และมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 และกฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ.2550 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 43และมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบัญญัติแห่งกฎหมาย สภาวิศวกร โดยความเห็นชอบของ สภานายกพิเศษแห่งสภาวิศวกรจึงออกข้อบังคับไว้

“ผู้ขอรับใบอนุญาต” หมายความว่า ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมเคมี²⁴

การกำหนดคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตวิศวกรรมเคมี ดังนี้

1) ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องเป็นสมาชิกสภาวิศวกร ประเภทสามัญ²⁵

²⁴ ข้อบังคับสภาวิศวกร ว่าด้วยการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมสาขา วิศวกรรมเคมี พ.ศ.2551. ข้อ3.

²⁵ ข้อบังคับสภาวิศวกร ว่าด้วยการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมสาขา วิศวกรรมเคมี พ.ศ.2551. ข้อ 5.

2) หากในกรณีที่ทำงาานมาก่อนที่กฎหมายกำหนด ข้อบังคับสภาวิศวกร ด้วยการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมสาขา วิศวกรรมเคมี พ.ศ.2551 ข้อ 4 “ ผู้ใดประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมีอยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ.2550 มีผลบังคับใช้ ถ้าประสงค์จะประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมดังกล่าวต่อไป ต้องขอยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมเคมี ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ข้อบังคับนี้ใช้บังคับ และเมื่อยื่นคำขอรับใบอนุญาตแล้วให้ผู้นั้นประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมเคมี ต่อไปได้จนกว่าจะได้รับแจ้งการไม่ออกใบอนุญาตจากสภาวิศวกร”

3) ผู้ขอใบอนุญาตต้องสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรที่สภาวิศวกรรับรอง ปริญญาประกาศนียบัตร หรือวุฒิปัตรในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

4) ผู้ได้รับ ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม อยู่ก่อนที่ข้อบังคับนี้มีผลบังคับใช้ สภาวิศวกรจะพิจารณาออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมเคมี ให้ในระดับเดิมที่ได้รับ และไม่ตัดสิทธิการเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม

กรณีที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษา

กรณีที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิปัตร สาขาวิศวกรรมเคมี สภาวิศวกรจะพิจารณาการออกใบอนุญาตตามเกณฑ์ดังนี้

1) ระดับภาคีวิศวกร ผู้ขอรับจะมีผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี อยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2550 มีผลบังคับใช้ ไม่น้อยกว่า 3ปี ไม่ต้องผ่านการสอบข้อเขียนแต่ต้องผ่านการอบรมและทดสอบความรู้ในการประกอบอาชีพ ก่อนได้รับใบอนุญาต ระดับภาคีวิศวกร

2) ระดับสามัญวิศวกร ต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตระดับภาคีวิศวกร ผู้ขอรับจะมีผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี อยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 25505 มีผลบังคับใช้ ไม่น้อยกว่า 3ปี ต้องมีการสอบข้อเขียนและการสอบสัมภาษณ์ ก่อนได้รับใบอนุญาต ระดับสามัญวิศวกร

หากแต่ผู้ที่ยื่นขอรับใบอนุญาตมีผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี ไม่น้อยกว่า 5 ปี จะได้รับยกเว้นในการสอบข้อเขียนแต่ต้องผ่านการสอบสัมภาษณ์ ก่อนได้รับใบอนุญาตระดับสามัญวิศวกร

3) ระดับวุฒิวิศวกร จะต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตในระดับสามัญวิศวกร ผู้ขอรับจะมีผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี อยู่ก่อนวันที่

กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 25505 มีผลบังคับใช้ ไม่น้อยกว่า 8 ปี ต้องผ่านการทดสอบความรู้ด้วยวิธีสัมภาษณ์ก่อนได้รับใบอนุญาต ระดับวุฒิวิศวกร กรณีผู้ที่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเคมี อยู่ก่อนที่ออกกฎกระทรวง

กรณีผู้ที่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเคมี อยู่ก่อนที่ออกกฎกระทรวง เป็นผู้สำเร็จการศึกษาปริญญา ประกาศนียบัตรหรือวุฒิปัตรสาขาวิศวกรรมเคมี และไม่เคยเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 แต่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมสาขาวิศวกรรมเคมี อยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาวิศวกรรมควบคุม พ.ศ.2550 มีเกณฑ์ดังนี้

1) ระดับภาควิศวกร ผู้ขอรับจะมีผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี อยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2550 มีผลบังคับใช้ ไม่น้อยกว่า 3 ปี ได้รับการยกเว้นการสอบข้อเขียนแต่ต้องผ่านการอบรมและทดสอบความรู้ในการเกี่ยวกับประกอบในวิชาชีพตามคณะกรรมการสภาวิศวกรกำหนด ก่อนได้รับใบอนุญาต ระดับภาควิศวกร

2)ระดับสามัญวิศวกร ต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตระดับภาควิศวกร ผู้ขอรับจะมีผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี อยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 25505 มีผลบังคับใช้ ไม่น้อยกว่า 3ปี ต้องมีการสอบข้อเขียนและการสอบสัมภาษณ์ ก่อนได้รับใบอนุญาต ระดับสามัญวิศวกร

หากแต่ผู้ที่ขอรับใบอนุญาตมีผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี ไม่น้อยกว่า 5 ปี จะได้รับยกเว้นในการสอบข้อเขียนแต่ต้องผ่านการสอบสัมภาษณ์ ก่อนได้รับใบอนุญาตระดับสามัญวิศวกร

3)ระดับวุฒิวิศวกร จะต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตในระดับสามัญวิศวกร ผู้ขอรับจะมีผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี อยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 25505 มีผลบังคับใช้ ไม่น้อยกว่า 8 ปี ต้องผ่านการทดสอบความรู้ด้วยวิธีสัมภาษณ์ก่อนได้รับใบอนุญาต ระดับวุฒิวิศวกร

การพิจารณาอายุการทำงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเคมีในกรณีขอเลื่อนระดับใบอนุญาต
 การพิจารณาอายุการทำงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเคมีในกรณีขอเลื่อนระดับ
 ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมระดับสามัญวิศวกร หรือระดับวุฒิวิศวกร
 ดังนี้

1)ระดับสามัญวิศวกร ต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตระดับภาคีวิศวกร ผู้ขอรับจะมีผลงาน
 และปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี อยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวง
 กำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 25505 มีผลบังคับใช้ ไม่น้อยกว่า
 3ปี ต้องมีการสอบข้อเขียนและการสอบสัมภาษณ์ ก่อนได้รับใบอนุญาต ระดับสามัญวิศวกร

หากแต่ผู้ที่ขอรับใบอนุญาตมีผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม
 ควบคุม สาขาเคมี ไม่น้อยกว่า 5 ปี จะได้รับยกเว้นในการสอบข้อเขียนแต่ต้องผ่านการสอบ
 สัมภาษณ์ ก่อนได้รับใบอนุญาตระดับสามัญวิศวกร

2)ระดับวุฒิวิศวกร จะต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตในระดับสามัญวิศวกร ผู้ขอรับจะมี
 ผลงานและปริมาณงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาเคมี อยู่ก่อนวันที่
 กฎกระทรวงกำหนดสาขาวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2555 มีผลบังคับใช้
 ไม่น้อยกว่า 8 ปี ต้องผ่านการทดสอบความรู้ด้วยวิธีสัมภาษณ์ก่อนได้รับใบอนุญาต ระดับวุฒิวิศวกร